Grote Atlas van de Verenigde Oost-Indische Compagnie
Comprehensive Atlas of the Dutch United East India Company

– . . . . .II Afrika en de VOC: kaarten, plattegronden en topografische tekeningen, 1590-1806

– . . . . .II Africa and the VOC: maps, plans and topographical drawings, 1590-1806

– . . . . .Zuid-Afrika, de Kaapkolonie / South Africa, the Cape Colony

160-161 [Anoniem/Anonymous, ca./c. 1687] :
[Kaart van het Kaaps Schiereiland].
[Map of the Cape Peninsula].

162. . . . [Sebastiaan Willem van de Graaff, 1786] :
[Kaart van het Kaaps Schiereiland].
[Map of the Cape Peninsula].

163. . . . [Abraham Anias, ca./c. 1725] :
[Kaart van het Kaaps Schiereiland].
[Map of the Cape Peninsula].

164-165 Van de Craaff & Barbier, 1786 :
Caart / Der Situatie van de / Caap De Goede Hoop […].
Map / Of the Situation of the / Cape Of Good Hope […].

166. . . . [Anoniem/Anonymous, 1725-1750] :
[Kaart van het Kaaps Schiereiland].
[Map of the Cape Peninsula].

166. . . . Carel David Wentzel, [ca./c. 1767] :
Plan van Cabo / de Goede Hoop tot aan / de Zuydelykste Hoe / ken van de Baay Fals.
Map of the Cape / of Good Hope as far as the / Southernmost Points / of False Bay.

167. . . . Van de Graaff & Barbier, 1788 :
Kaart van de Baaij van Cams, over het gebergte / aan de Kloof ten Noorden van de Caap de Goede Hoop.
Chart of Camps Bay, over the mountains / near Kloof Nek North of the Cape of Good Hope.

167. . . . Van Gennip & Van de Graaff, 1785 :
Schets van de Baaij van Cams, gelegen over het / Gebergte ten Noorden van de Caap de Goede Hoop.
Sketch of Camps Bay, situated over the / Mountains North of the Cape of Good Hope.

168. . . . [Anoniem/Anonymous, 1787] :
Situatie omtrent de aangelegde Batterije / in de Kloof waar op aagetoond werd, op wat / wijse dit acces door voors. Batterije gedeffendeerd worden kan. / ten Noorden de Caap de goede Hoop / 1787.
Situation of the Battery constructed / on Kloof Nek in which is shown, in what / way this approach can be defended by the aforesaid Battery. / to the North of the Cape of Good Hope / 1787.

169. . . . [Isaac van Es, 1730-1731] :
[Kaart van de Tafelbaai en de Houtbaai].
[Chart of Table Bay and Hout Bay].

169. . . . [Zacharias Wagenaer, ca./c. 1662] :
Houtbaijs omtreck / en gronden.
Delineation / and shoals of Hout Bay.

170. . . . Van de Graaff, Leijsten & Barbier, 1785 :
Plan van de Hout Baay / en Aangelegen Situatie […].
Chart of Hout Bay / and Surrounding Situation […].

171. . . . Van de Graaff, Thibaut & Barbier, 1787 :
Plan van de Hout-Baay aan Caap de Goede Hoop.
Chart of Hout Bay at the Cape of Good Hope.

171. . . . [Dominicus Michel Barbier, ca./c. 1788] :
Plan van de Hout-Baay.
Chart of Hout Bay.

172. . . . [Dominicus Michel Barbier, ca./c. 1788] :
[Kaart van de Houtbaai].
[Map of Hout Bay].

Deel 3.5 / Part 3.5

172. . . . [Johannes Schumacher of/or Robert Gordon, ca./c. 1778] :
Noord Hoek, Plaats van Ian Bruins.
Noord Hoek, Farm of Jan Bruins.

173. . . . Van de Graaff, 1788 :
Kaart van de Hout-Baij en Aangelegen Situatie van het Defilee […].
Chart of Hout Bay and Adjoining Situation of the Passage […].

174. . . . [Gabriel Müller, 1686] :
Model van een Bergwerck off mijne.
Model of a Mine.

174. . . . [Dominicus Michel Barbier], 1785 :
Batterijen in het Defilé / Van de Hout Baaij 1785.
Batteries in the Passage / From Hout Bay 1785.

175. . . . [Anoniem/Anonymous, ca./c. 1788] :
Project Plan van de beijde Batterijen / dienende tot de beveiliging der Houtbaaij.
Project Plan for the two Batteries / serving for the defence of Hout Bay.

175. . . . J. Jones, [1803-1806] :
Plan / van de Situatie en Legging der Plaats / Orange=Grove. / Omtrend de Hout-Baay […].
Plan / of the Situation and Layout of the Farm / Orange Grove. / near Hout Bay […].

V Afrika / Africa

Atlas Maior
nationaalarchief
Universiteit Utrecht
Faculteit Geowetenschappen
Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap
KNAG

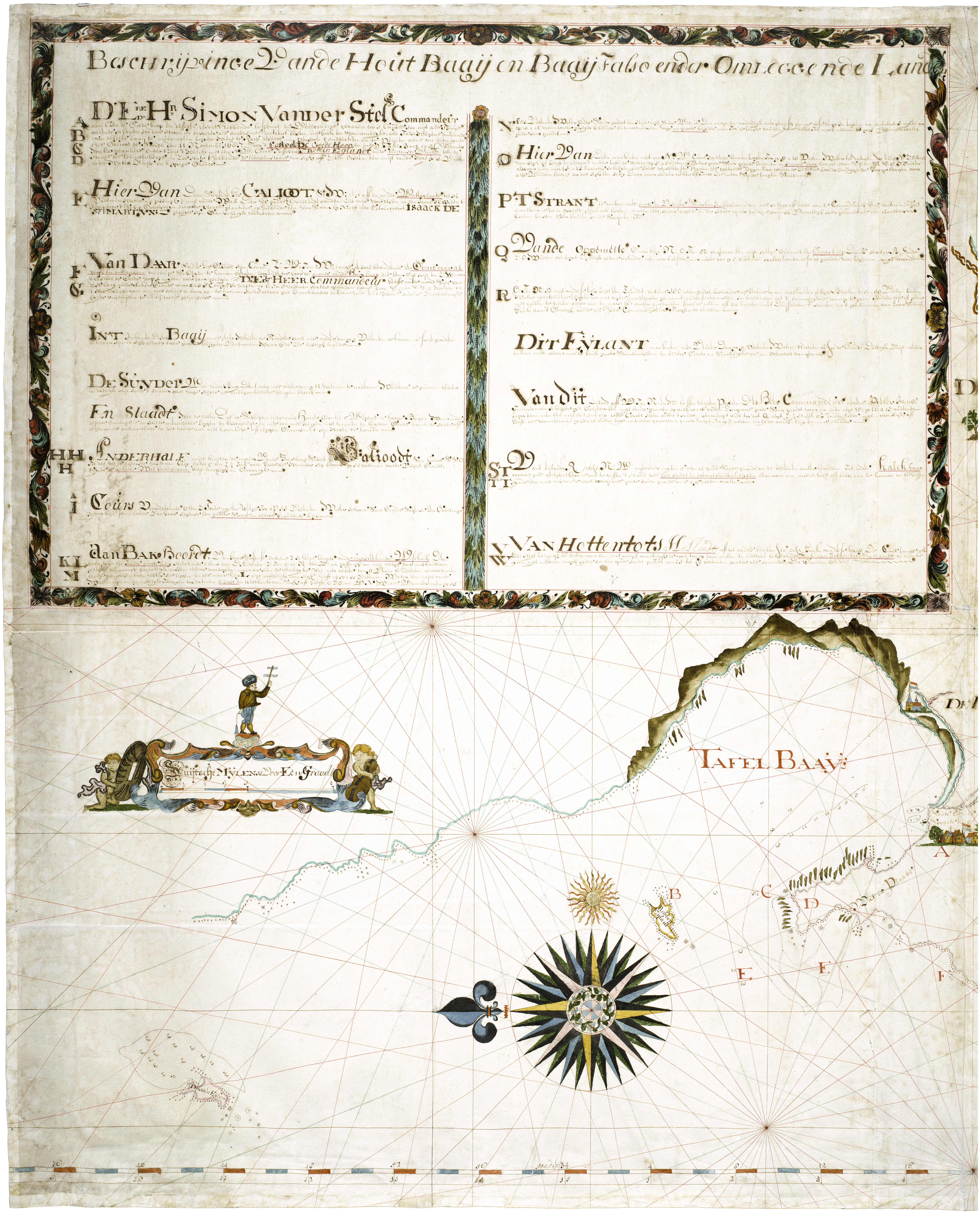
Beschrijvinge Vande Hout Baaij en Baaij Falso ende Omleggende Land
Tafel Baay
Duitsche Mylen ... Een Graad
A
B
C
D
E
F
graden 34

(Deel/Vol. I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, I-5a, I-5b).

Het Kaaps Schiereiland (Cape Peninsula) behoorde vanaf het eerste begin tot het kerngebied van de Kaapkolonie. De eerste uitbreiding van het landbouwareaal in 1657 vond hier plaats via de Liesbeekvallei, langs de oostflank van het bergland, waarna vandaar tot dicht bij de Valsbaai stapsgewijs ook de meer zuidwaarts gelegen delen van het schiereiland in cultuur werden gebracht. De westkust werd spoedig na de vestiging aan de Kaap per schip verkend op de aanwezigheid van veilige vluchthavens en mogelijkheden voor verversing, zoals meteen al in 1652 de Houtbaai (Hout Bay), nadat deze tevoren over land was bereikt. Het zuidelijke deel van de westkust bleek echter overwegend ontoegankelijk, zoals beschreven op de kaart op blad 180. Vanaf de latere zeventiende eeuw werden geleidelijk aan wel de vruchtbare dalen in het binnenland van het Kaaps Schiereiland gekoloniseerd, zie blad 172 onder. Veel meer mogelijkheden dan de westkust bood de Valsbaai (False Bay), waarvan al vroeg via land de noordoever was verkend. In 1673 werd daar een kleine uitkijkpost opgericht die tevens als veepost diende en later de naam Muizenberg kreeg. In de naastgelegen Kalkbaai (Kalk Bay) werd schelpkalk geproduceerd. Omdat ankeren in de Tafelbaai gedurende het winterseizoen vanwege stormgevaar onveilig was gebleken, werden passerende schepen vanaf het eind van de zeventiende eeuw in dit seizoen vaak naar de meer beschutte Valsbaai gedirigeerd en in 1742 werd uiteindelijk de Simonsbaai (Simon's Bay) aan de westoever van de Valsbaai aangewezen als verplichte winterhaven voor alle schepen van de VOC die de Kaap aandeden. Uit de eerste bebouwing van pakhuizen, een hospitaaltje en onderkomens voor het personeel die hier toen ontstond, is naderhand de havenplaats Simonsstad (Simon's Town) voortgekomen, zie de bladen 178-179 en volgende. De relatief gemakkelijke toegang over land via de Valsbaai maakte de Kaapkolonie tegelijkertijd kwetsbaar voor een vijandelijke aanval langs deze kant en in de latere achttiende eeuw zijn dan ook diverse plannen ontwikkeld voor een betere kustverdediging langs de baai. Daarvan zijn echter maar enkele kleine deelprojecten ooit uitgevoerd, met als gevolg dat de Britten in 1795 zonder veel moeite in de Valsbaai konden landen en van daaruit de kolonie bezetten.

Na een overzicht op de bladen 160-166 wordt de westkust van het Kaaps Schiereiland beschreven op de bladen 167-175 en vervolgens de Valsbaai op de bladen 176-191. Het gebied vanaf Muizenberg tot de Tafelbaai wordt behandeld op de bladen 192-201.

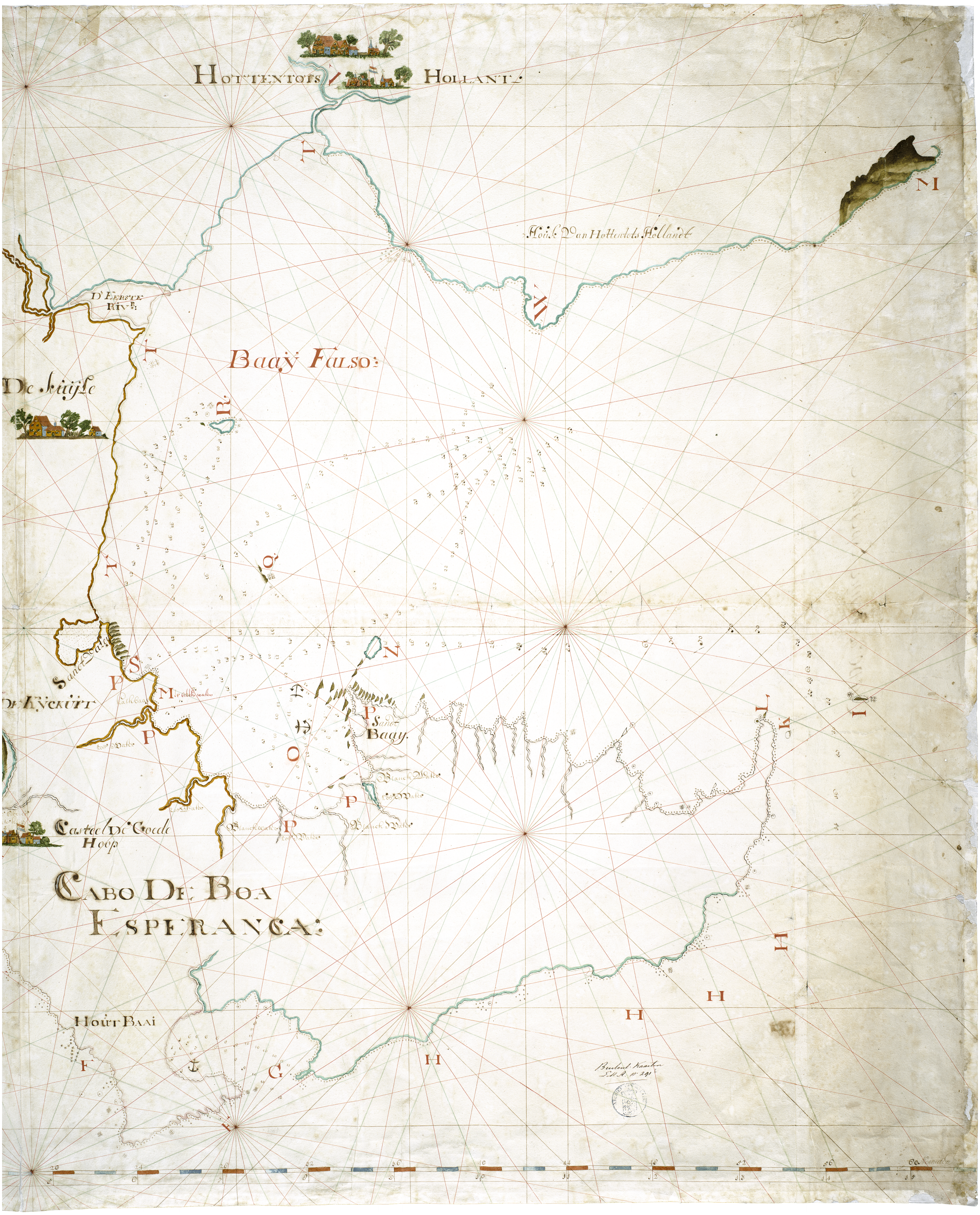

Bijschriften: pag. 162 / Captions: p. 162

The Cape Peninsula (Kaaps Schiereiland) belonged to the core area of the Cape Colony from the very beginning. The first expansion of the farmed area took place here in 1657 via the Liesbeek Valley, along the eastern flank of the hill-country, and after that step by step the more southerly parts almost down to False Bay were brought under cultivation. Soon after the settlement at the Cape the west coast had been explored by ship, in the search for safe havens and possibilities for getting fresh supplies, such as Hout Bay (Houtbaai) immediately in 1652, after this had earlier been reached by land. However, the southern part of the west coast turned out to be largely inaccessible, as is described on the map on sheet 180. From the later seventeenth century the fertile valleys in the interior of the Cape Peninsula were gradually colonized; see sheet 172 below. False Bay (Valsbaai), the northern shore of which was explored at an early stage, presented many more possibilities than the west coast. In 1673 a small observation post was set up there, which at the same time served as a staging post for cattle and was later given the name Muizenberg. Shell lime was produced in the neighbouring Kalk Bay (Kalkbaai). Because it turned out to be dangerous to anchor in Table Bay during the winter in view of the risk of gales, from the end of the seventeenth century passing ships were often directed to the more sheltered False Bay at this season, and in 1742 Simon's Bay (Simonsbaai) on the western shore of the bay was finally designated as compulsory winter port for all VOC ships that called at the Cape. From the first warehouses, hospital and staff accommodation that were built here, later the port town of Simon's Town (Simonsstad) arose; see sheets 178–179 and following. At the same time the relatively easy access over land through False Bay made the Cape Colony vulnerable to an enemy attack from this side, and so in the later eighteenth century various plans were developed for a better coastal defence along the bay. But only a few partial projects of these were ever implemented, with the result that in 1795 the British were able to land in False Bay without much trouble and to occupy the colony from there.

Following a general survey on sheets 160–166, the west coast of the Cape Peninsula will be described on sheets 167–175, and after that False Bay on sheets 176–191. The area from Muizenberg to Table Bay will be treated on sheets 192–201.

bladen / sheets 160-161:

Nationaal Archief, 4. TOPO 15.4A.

[Anoniem, ca. 1687] :
[Anonymous, c. 1687] :

[KAART VAN HET KAAPS SCHIEREILAND].

[MAP OF THE CAPE PENINSULA].

Schaalstok van 2 Duijtsche Mijlen 15 Voor Een Graadt =
[ca. 1 : 77.000].
Scale-bar of *2 Duijtsche Mijlen 15 Voor Een Graadt* =
[approximately 1 : 77,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 97,5 x 157 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 97.5 x 157 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [linksboven] een legenda bij de letters A t/m W:
Explanations: [upper left] a key to the letters A to W :

Beschrijvinge Vande Hout Baaij en Baaij Falso ender Omleggende Landen.

[In marge] A. B.C. D.
D Ed:le H:r Simon vander Stel Commandeur aan Cabo de Goede Hoop en desselfs resort, hebbende bespeurt de Veelvoudige gevaren die 's Comps: soo uijt also thuijs varende schepen, soo door Storm en onweder als andersints ontrent desen uijthoek en voornamelijk cabo Falso wegens onkunde van desselfs baaij te meermalen loopen wierd te Raade deselve in Persoon t'ontdecken en te Peijlen, doende ten dien eynde Het Galiood de Noordt den 11 Novemb:r 1687 Voor 't Casteel De Goede Hoop en inde Tafel Baaij op 8. vademen water geankert onder't zeyl 't welck met een N:W: Cours Tusschen 'T Robben Eijlandt en de buijtenste Vuijlen van den staart des leeuwenbergs in zee stak. Hebbende de Leeuwenstaart van sigh aff Z: ten Oosten een mijl vande wal, op 13. Vademen water vuijle en klippige Grondt.

E.
Hier Van Daan stevende het Galioot S:W: regt aff en aan de Waterplaats tot 9½ Vademen water na gissingh ½ mijl van de Wall. Dien het gantsch vuijl ende sanden die daar voor desen in den Jaare 1683, den 6 Junij door 't Schip Goudesteijn daar ter plaatse geankert op hebbende den heer Schout bij Nacht der Retourvloot Isaack de S:t Martijn gepeild sijn Gantschelijk verdreven.

F.G.
Van Daar stelde het Galiood sijn Cours Z.W:Ten W: langs de wal bevindende de Gront overal seer vuijll en onbequaam om eenige Scheepen te konnen bergen, loopende tot voor de mondt vande Houtbaaij die een Mijl wijd en Z:W: van t Casteel de Goede Hoop 4 mijlen over lant gelegen is; D. Ed:l Heer Commandeur heeft aande noord Sijde van dese baaij goede Anker Grondt voor 2. a 3. 's Comps scheepen op 6. 7. a 8 vademen water gevonden, bevrijt voor S:O: en S:S:O: winden, en 't strandt bequaam om met schuijt en boot aan te koomen sijnde aldaar goed Drinckwater en branthout mitsgaders andere verversingh bij de vrijluijden te dier plaatse gehuijsvest.

In't Inkomen deser Baaij moet gelet Werden de Noorder wal niet nader dan op 9 Vademen te komen alsoo de gronden onklaar sijn, en sigh aldaar twee groote klippen Vertoonen waar op de zee lustigh brandt.

De Suijder Wal vande Baaij Dient men niet verder dan op 11 vademen te naderen Werdende de gronden verder in datelijk vuijl sijnde 't strandt met hooge steijle en onbegankelijke klippen beseth.

En Staadt wel te letten Dat de Scheepen inde noord Houck geankert Wegens de hooge Bergen Waarmede deselve omringt is in stilte merendeels leggen en beswaarlijk en niet dan met werpen uijt kannen en buijten Gaats komende stilte off tegenwindt ontmoetende en het van de wal niet konnende afleggen, Genootsaakt sijn Weder te komen.

H.H.H.
Anderhalf mijll buijten de mondt Vande Houtbaaij Settede het Galioodt sijn Cours S:S:O: tot dat het d'uijterste hoek van Caap falso O: ten Z ½ Zu:d van hadde als wanneer sig bevont op 50 vademen water Vuijle Grondt, Sijnde de geheele Wal Onbequaam vuijl klippigh en Gevaarlijk.

I.
Cours Vervorderende O: ten Z: Twee mijlen weegs tot op 55 Vademen Water schoone Sand Grondt Sagense een Gotelingsschoot aan stuurboordt Van haar sagense een groote Swarte en altoos Brandende klip.

K.L.M.N.
Aan BakBoordt, Van haar sagense omtrent 2 scheepslengte van de uijtsteekende Westhouk Der baaij falso een tweede groote klip streckende d'eene van D'Anderen Z: ten O. en N: ten W: na gissingh een mijl weegs van malkanderen gelegen, men mach gerustelijk tussen deselve doorloopen maar toesien de westelijke wal niet verder dan op 9 Vaam te naderen, alwaar men eenige bamboesen boven water siet leggen, en als men de klip L. regt noordelijk van sigh heeft, op 50 a 55 Vademen Water een mijll vande Wal magmen gerustelijk toeloopen tot datmen d'Oost en westhouk van Sigh aff heefft. O:Z:O: en W:N:W: als Wanneer men op 84. A 85 Vademen Water goede Sandtgrond een stijve mijl vande Wal is. Dan mag men noordelijk met gerust gemoet dese baaij in loopen, en ontrent 5 mijlen tot op 15 a 16 vademen water geseijlt hebbende ontmoet men een hooge en groote klip die men tot de lengte van een halve kabel Tou mach naderen tot op 15. Vademen water goede sant grondt.

O.
Hier VanDaen mach met een N.W. Coers soo verre binnenloopen tot op 9: a 10 Vadem Water tot dat men de klip N:Z:O: ten O van sigh af heefft en aldaar 't anker latende vallen op 7 a 8 vadem Water goede Sant grondt leijdmen in Simons baaij bevrijt voor S:O: en S:S:O: Winden alwaar men met 14: a 15. kloecke scheepen als in de versekerste Haven des weerelts leggen kan werdende de selve door de omleggende hooge bergen voor alle andere Winden bevrijt, soo dat sigh een schip Daar inne sonder anker off Touw desnoodt Sijnde bergen Soude.

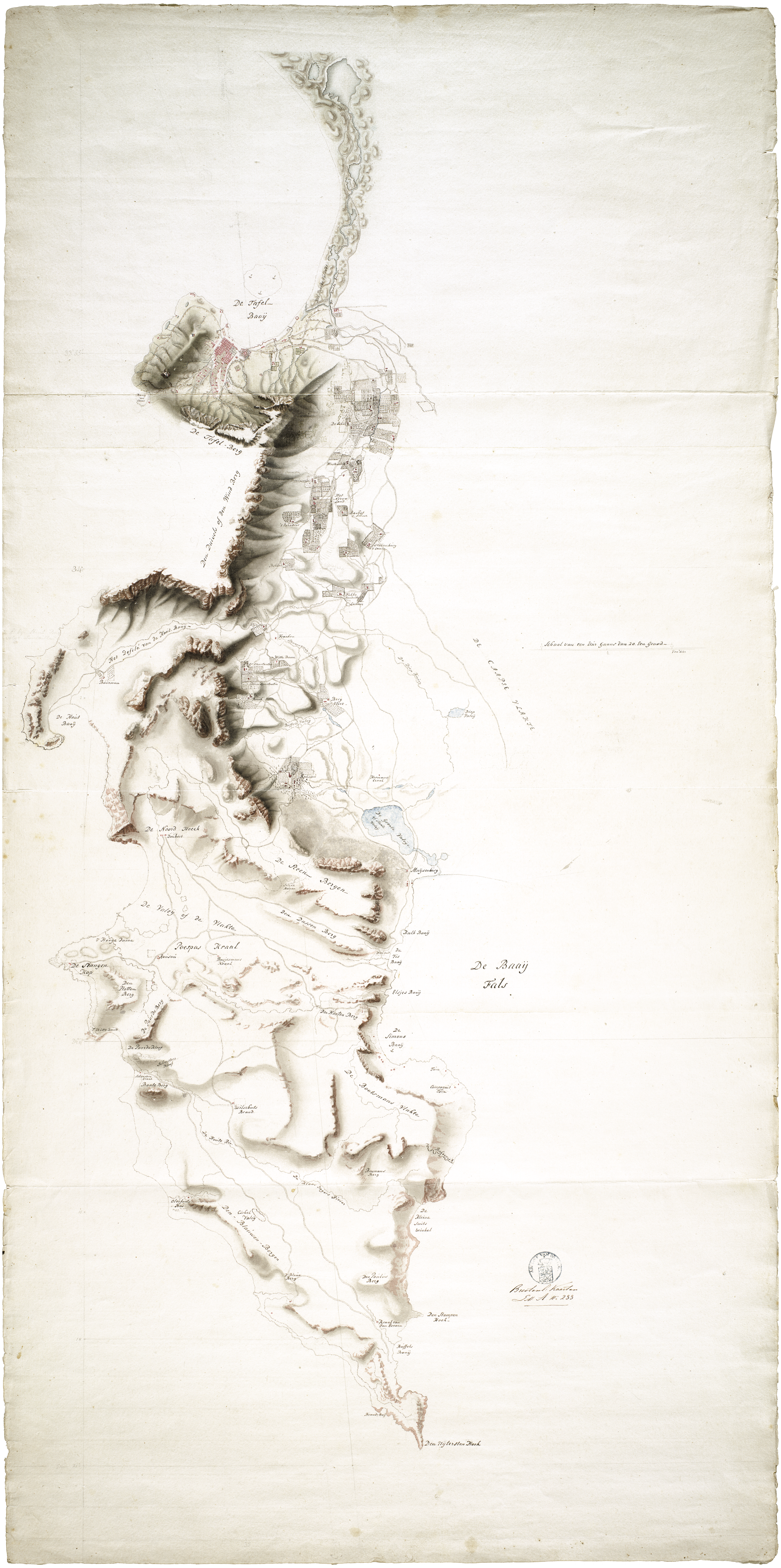
De Tafel Baaij
De Tafel Berg
Den Duivels of den Wind Berg
33° 55'
34°
Het Nieuw Land
'T Paradeis
Stellenburg
Het Defilé van de Hout Baaij
De Hout Baaij
Gr. Constantia
Klein Constantia
Witte Bome
Berg Vliet
Buffels Valeij
Diep Valeij
De Diep Rivier
De Caabse Vlakte
Schaal van ten Uur Gaans van 20 den Graad
De Groote Valeij of Sand Valeij
De Noord Hoeck
De Steen Bergen
Muijsenburg
Kalk Baaij
De Vis Baaij
De Valeij of de Vlakte
Poespas Kraal
Den Dassen Berg
De Baaij Fals
D' Hooge Duine
De Slangen Kop
Den Platten Berg
Elsjes Baaij
Den Harten Berg
De Simons Baaij
De Bootsmans Vlakte
Bante Berg
Wilschuts Brand
Tuin
Campagnies Tuin
De Houte Riv.
Bosmans Berg
De Klaas Jagers Rivier
Oleifants Bos
Cirkel Valeij
Den Blauwen Bergen
De Kleine Smits Winkel
Den Poulus Berg
Den Stompen Hoek
Kraal van Van Reenen
Buffels Baaij
Brands Baij
Den Uijtersten Hoek
Buitenl. Kaarten Lett. A N: 233

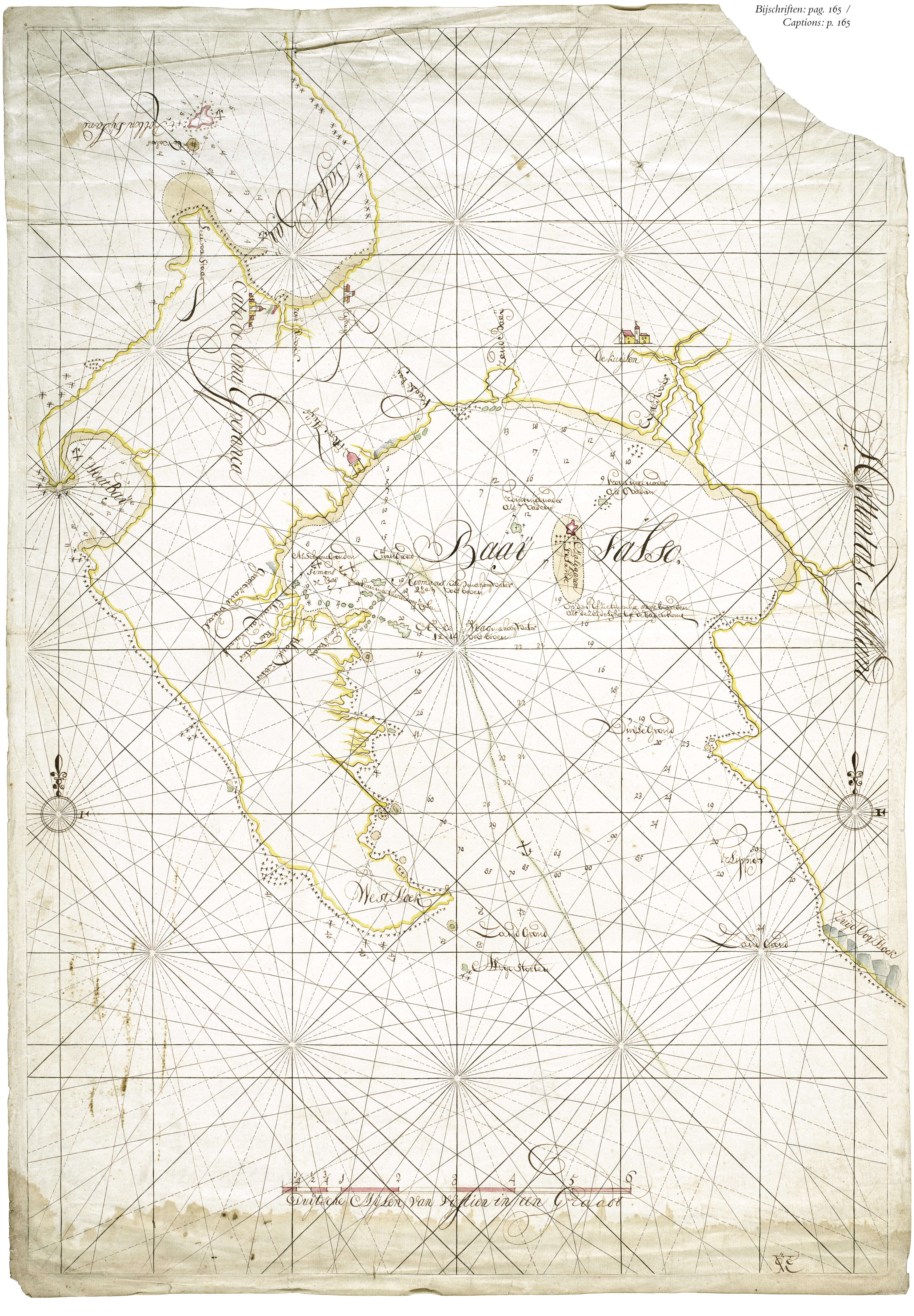

Bijschriften: pag. 165 /
Captions: p. 165

P.
’T Strant is rontom met groote en Visrijke Sandtbaajen (bequaam om met schuijt off boot aan te Comen) beseth vers water mitsgd:s branthout is er in overvloet gelijk ook boven maten veel wilde vogels en der selven eijeren, en niet weijnigh Viervoetigh wilt gedierte als van Elanden, harten beesten, rheebokken wilde swijnen etc:a.

Q.
Vande opgemelte Groote klip N:O: ten N: ongevaar een mijl weegs leid nog een Groote Klip daar ’t water bij harde Z:O: Winden overloopt dog blijfft altoos wakende men mach deselve niet nader dan op 7 vademen water komen, alsoo de gronden daar beginnen vuijl te worden.

R.
O: Ten N: 1¾ mijl van dese klip leijdt een Eijlandt ontrent 150 roeden groodt bestaande uijt levende en aan malkander gehegte Blooten en 30 a 40 Voeten boven Water uijtsteekende klippen die met vogels (mallegasen genaamt) en derselver nesten soo bedekt sijn dat ’t onmogelijk is daar op te gaan sonder dese off geene met voeten te treden onder aan en naast bij t water onthouden haar de robben of zeehonden met Duijsenden t’ samen; die t opklimmen van haar Schuijlhouk aan ’t Gevolgh van de Ed: Heer Commandeur Tragten te beletten.

Dit Eijlant machmen niet Verder Dan op 9 vademen Water naderen, alsoo de Grondt Dadelijk vuijl werdt en kan men aldaar met de houk groote Steenbraessem en andere Groote en Smakelijke vis in overvloed vangen.

Van dit Eijland aff W: Ten N: en W: tussen beijden Peijlden D. ed: Heer Commandeur, nevens Pieter Jans, Timmerman schipper op’t Galjood een mijl ver de gronden op 12. 14. 15. a 16 vadem Doorgaans goede Sant grondt waar na men regt W: op 16. a 17 vademen loopt daar men een mijl ontrent ver roode Corael steen onder t sandt vermengt vind tot dat Q regt Z: ½ streek O:k en een halve mijl – van sigh aff heefft, als wanneer men 17. a 18. vadem loopt en weder goede sant grondt krijgt, Tot op 7 vadem nabij de voorsz: klip en niet nader.

S.T.T.T.
Van’t eijlandt R. west N: W: ongevaer 3 mijlen is over al goede Sandt grondt en 20 vademen water bevonden Tot inde Kalckbaaij alwaar goed gelegentheyt is om te vissen ’t strand van gul sand en over al sonder klippen bequaam om met schuijt off boodt aan te komen en te vissen sijnde een mijl ver van de wall doorgaans goede sandt grondt en 8 a 9 vadem water.

V.W.
Van Hottentots Hollandt aff tot aande buijtenste Oost Houk van dese baaij De Cust langs is ’t heel steijl klippigh en onbequaam om met om eenigh vaartuijgh de wal tot op twee mijlen te naderen behalven de Houk van Hottentots Hollandt die men tot op een mijl naderen magh sijnde soo ver goede sandt grondt van 24 tot 19 vademen water als wanneer Die Gronden Ook vuijl werden.

In de notulen van de raadsvergadering van 30 oktober 1687 liet commandeur (vanaf 1691 gouverneur) Simon van der Stel optekenen dat hij hoogstpersoonlijk een tocht om het Kaaps Schiereiland naar Valsbaai zou maken om deze ‘te peilen en in een caart te brengen en met sijn gewooonlijke ijver en bekwaamheden een goede rhee of ankerplaats uijt te vinden’. Tevens zou worden bekeken of daar een ‘wel-gelege vischrijke hoek’ zou zijn om de inwoners van de Kaap en de ‘lijfeigenen rijklijker, spoediger en ten betere prijse met versch en gesoute visch te gerieven’. De kaart en rapportage van deze tocht met de galjoot de *Noord*, met als schipper Pieter Jansz Timmermans die mogelijk ook de kaart maakte, werd naar bewindhebbers in patria verzonden en een decennium later door Isaak de Graaf gebruikt voor zijn atlas, zie Deel I: *Atlas Isaak de Graaf/ Atlas Amsterdam*, I-5a. Een zelfde grote overzichtskaart, wellicht eveneens van de hand van schipper Timmermans, bevindt zich in de collectie van het Nationaal Archief onder inventarisnummer 4.TOPO 15.4. Hieraan is een uitgebreide beschrijving gehecht, overeenkomend met de verklarende tekst bij De Graaf en die op de hier gereproduceerde kaart.

Simon van der Stel, in 1639 geboren op het fluitschip *Capelle* dat zijn ouders naar Mauritius voerde, waar zijn vader Adriaen van der Stel tot opperhoofd was benoemd, ontving zijn verdere opleiding in Amsterdam. Daar zou hij ook zijn latere echtgenote Johanna Jacoba Six ontmoeten, die hem in 1679 echter niet volgde naar de Kaap. Van der Stel nam hun vier zoontjes mee en zijn schoonzuster Cornelia Six. Zij overleed twee jaar na aankomst aan de Kaap. Ongetwijfeld had Van der Stel in Amsterdam de kaarten van beroemde uitgevers als de familie Blaeu gezien. Naar het voorbeeld van hun modieuze wandkaarten liet hij waarschijnlijk de kaart van zijn tocht in deze vorm uitwerken (mogelijk was hij zelf de tekenaar) om zijn luxueuze privévertrekken binnen het Kasteel of op zijn landgoed Constantia op te sieren. Deze topografisch niet al te correcte basiskaart, vergelijk bijvoorbeeld de veel betere kaart op de bladen 82-83 die Pieter Potter dertig jaar eerder tekende, werd naderhand diverse malen gekopieerd, al of niet voor de verkoop aan particulieren; zie in dit verband de bladen 163 en 166 boven.

In the minutes of the Council meeting of 30 October 1687, Commander (from 1691 Governor) Simon van der Stel had a note made that he would make a tour in person around the Cape Peninsula to False Bay, in order to ‘sound it out, make a map of it and with his usual diligence and skills to seek out a good roadstead or anchorage’. At the same time he would look and see whether there might be a ‘convenient point rich in fish’ in order to provide the inhabitants of the Cape and the ‘slaves more richly, more speedily and at a better price with fresh or salted fish’. The map and report of this journey with the galliot *Noord*, with as skipper Pieter Jansz Timmermans who possibly also made the map, were sent to the Directors in the home country and a decade later were used by Isaak de Graaf for his atlas, see Volume I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, I-5a. Another copy of the same large map, perhaps also made by skipper Timmermans, is to be found in the collection of the Netherlands National Archives listed under number 4.TOPO 15.4. A detailed description is attached to this, corresponding to the explanatory text in De Graaf and the one on the map reproduced here.

Simon van der Stel, who was born in 1639 on the flute *Capelle* that was carrying his parents to Mauritius where his father had been appointed Chief Factor, received his further education in Amsterdam. There he would also meet his later wife, Johanna Jacoba Six, who however did not follow him to the Cape in 1679. Van de Stel took their four little sons along, as well as his sister-in-law Cornelia Six. She died two years after arriving at the Cape. Undoubtedly Van der Stel had seen the maps of such famous publishers as the Blaeu family in Amsterdam. He probably had the map of his journey developed in this form (or possibly he himself was the artist) in imitation of their fashionable wall-maps, in order to adorn his luxurious private apartments within the Castle or on his estate, Constantia. This basic map, which topographically is not very accurate – compare for example the much better map on sheets 82-83 that Pieter Potter drew thirty years earlier – was copied various times afterwards, whether or not for sale to private individuals; in this connection see sheets 163 and 166 top.

blad / sheet 162:

NATIONAAL ARCHIEF, 4.TOPO 15.13.

[Sebastiaan Willem van de Graaff, 1786] :

[KAART VAN HET KAAPS SCHIEREILAND].

[MAP OF THE CAPE PENINSULA].

Schaalstok van een Uur Gaans Van 20. Een Graad =
[ca. 1 : 50.000].
Scale-bar of *een Uur Gaans Van 20. Een Graad* =
[approximately 1 : 50,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 135 x 66 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 135 x 66 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verso: Minuut topographique caart der situatie van de Caap de Goede Hoop strekkende van de uijtersten hoek of de eijgendlijke Caap tot benoorden de Tafelbaay. Door den Captain Ingenieur Sb. W. van de Graaf, 1786.

Deze minuutkaart van het Kaaps Schiereiland is een van de resultaten van het grote karteringsproject voor de gehele Kaapkolonie dat gouverneur C.J. van de Graaff direct na zijn aankomst in februari 1785 opzette. Uit bestaand kartenmateriaal en aanvullende opnemingen diende een dekkende topografische kartering op een schaal van ca. 1 : 50.000 te worden uitgevoerd. Als eerste resultaat kon Van de Graaff mede op basis van deze deelkaart in 1787 een overzichtskaart van de Tafelbaai en het Kaaps Schiereiland (bladen 164-165) naar patria verzenden, als bijlage bij zijn *Memorie Concerneerende het Defensieweesen aan de Caap de Goede Hoop*. De hier gereproduceerde, uiterst gedetailleerde kaart die zijn zoon Sebastiaan Willem in 1786 tekende, vrijwel een eeuw na Van der Stels kaart op de voorgaande bladen, toont goed het ongenaakbare karakter van de rotskust aan de westzijde van het schiereiland. Het gedeelte rond de Campsbaai (Camps Bay) is hier niet ingevuld. De beschutte oostflank daarentegen is merendeels bedekt door grote landgoederen, die tezamen een vrijwel doorlopende reeks vormen tussen de Tafelbaai en de Valsbaai; zie blad 192 en volgende.

(vervolg op pag. 165 / continued on p. 165)

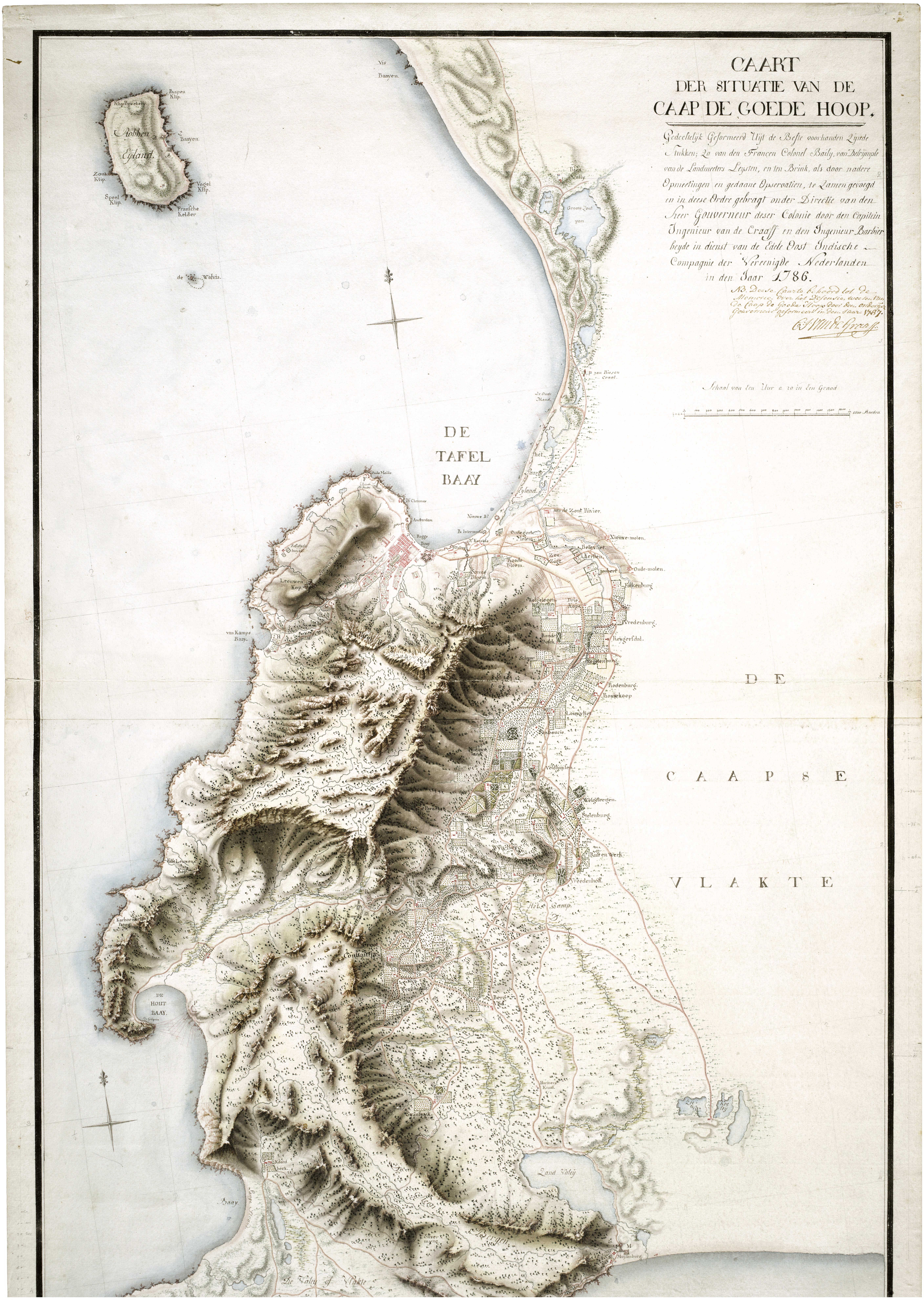
CAART
DER SITUATIE VAN DE
CAAP DE GOEDE HOOP.
Gedeeltelijk Geformeerd Uijt de Beste voorhanden Zijnde Stukken; Zo van den Françen Colonel Baily, van Delrijmple van de Landmeeters Leysten, en ten Brink, als door nadere Opmeetingen en gedaane Opservatien, te Zamen gevoegd en in deese Ordre gebragt onder Directie van den Heer Gouverneur deser Colonie door den Capitein Ingenieur van de Graaff en den Ingenieur Barbier beyde in dienst van de Edele Oost Indische Compagnie der Vereenigde Nederlanden in den Jaar 1786.
NB. Deese Caarte behoord tot de Memorie over het Defensie weesen van de Caap de Goede Hoop door den ondergen. Gouverneur geformeert in den Jaare 1787.
C. J. V. M. de Graaff.
Schaal van Een Uur a 20 in Een Graad
DE TAFEL BAAY
DE CAAPSE VLAKTE
Robben Eyland
Klip Breekers
Paapen Klip
Baayen
Zout Klip
Vogel Klip
Speel Klip
Fransche Kelder
de Wolvis
Vis Baayen
Groote Zout pan
van Biesen Craal
De Oude Mond
het Paarde Eyland
Oude Moille
Bt. Chavones
Amsterdam
Rogge Baay
Nieuwe Bt.
B. Intermedie
Ft. Knokke
Leeuwen Berg
Leeuwen Kop
Tafel Berg
aan de Zout Rivier
Oude gort Molen
Nieuwe-molen
Bellevliet
Kersten
Zee-Zigt
Roode Bloem
Somme Bloem
Oude-molen
Joubert
Falkenburg
Welgeleegen
Drie Kope
Vredenburg
Ronde Bosch
Reygersdal
Schuur
Eeggelenburg
Rodenburg
Rouwkoop
Louwvliet
Sansoucie
Nieuwe land
Veldhuysen
Paradys
Welgeleegen
Stelenburg
Wyn Berg
Rust en Werk
Vreedenhoff
Het Camp
van Kamps Baay
Klein Leeuwen Kop
Karbonkel Berg
Groot Constantia
Klein Constantia
Berg Vliet
DE HOUT BAAY
Noord hoek
Baay
Land Valey
Muysenburg
De Valey of Vlakte

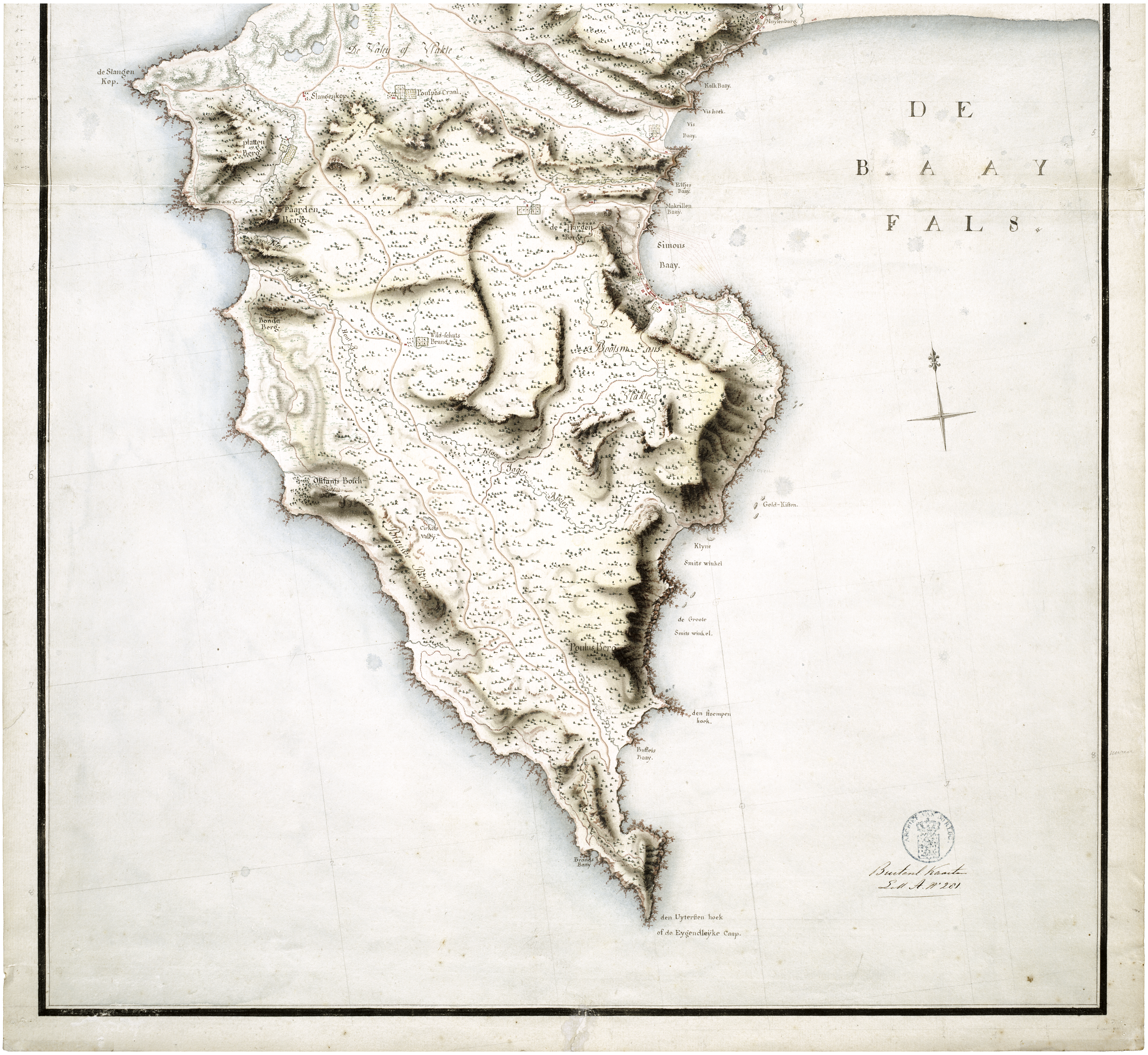

(vervolg van pag. 163 / continued from p. 163)

This original plot map of the Cape Peninsula is one of the results of the large mapping project for the whole Cape Colony that Governor C.J. van de Graaff set up immediately after his arrival in February 1785. From existing map material and supplementary surveys a complete topographical mapping of the area to a scale of about 1 : 50,000 was to be carried out. As a first result, also on the basis of this detail map, in 1787 Van de Graaff was able to send home a general map of Table Bay and the Cape Peninsula (sheets 164-165), as an attachment to his *Memorie Concerneerende het Defensieweesen aan de Caap de Goede Hoop* (Memorandum Concerning the Defensive System at the Cape of good Hope). The extremely detailed map reproduced here, which his son Sebastiaan Willem drew in 1786, almost a century after Van der Stel's map on the preceding sheets, gives a good picture of the inaccessible nature of the rocky coast on the western side of the peninsula. The section around Camps Bay (Campsbaai) is not filled in here. The protected eastern flank, on the other hand, is mainly covered by the large estates, which together form an almost unbroken series between Table Bay and False Bay; see sheet 192 and following.

blad / sheet 163:

NATIONAAL ARCHIEF, 4.VELH 99.

[Abraham Anias, ca. / c. 1725] :

[KAART VAN HET KAAPS SCHIEREILAND].

[MAP OF THE CAPE PENINSULA].

Schaalstok van 6 Duijtsche Mijlen van vijftien in een Graadt = [ca. 1 : 225.000].
Scale-bar of *6 Duijtsche Mijlen van vijftien in een Graadt* = [approximately 1 : 225,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 73 x 51 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 73 x 51 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Het monogram van de Kamer Zeeland (Middelburg) van de VOC en de kompasroos duiden op Abraham Anias als vervaardiger van deze kaart. Als voorbeeld nam hij waarschijnlijk Isaak de Graafs kopie van Van der Stels kaart uit 1687 (bladen 160-161).

The monogram of the Zeeland Chamber of the VOC (in Middelburg) and the compass rose point to Abraham Anias as the maker of this map. As his model he probably took Isaak de Graaf's copy of Van der Stel's map from 1687 (sheets 160-161).

bladen / sheets 164-165:

NATIONAAL ARCHIEF, 4.TOPO 15.70.

Te Zamen gevoegd en in deese Ordre gebragt onder Directie van den heer Gouverneur deser Colonie door den Capitein Ingenieur van de Craaff en den Ingenieur Barbier beijde in dienst van de Edele Oost Indische Compagnie der Vereenigde Nederlanden in den Jaar 1786 :
Compiled and brought in this Order under the Direction of the Governor of this Colony by the Captain Engineer van de Graaff and the Engineer Barbier both employed by the Honourable East India Company of the United Netherlands in the Year 1786 :

CAART / DER SITUATIE VAN DE / CAAP DE GOEDE HOOP [...].

MAP / OF THE SITUATION OF THE / CAPE OF GOOD HOPE [...].

Schaalstok van Een Uur a 20 in Een Graad / 1500 Roeden = [ca. 1 : 50.500].
Scale-bar of *Een Uur a 20 in Een Graad* / 1500 *Roeden* = [approximately 1 : 50,500].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 140,5 x 62 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 140.5 x 62 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [rechtsboven] vervolg van de titel en een aantekening :
Explanations: [upper right] continuation of the title and a note :

Gedeeltelijk Geformeerd Uijt de Beste voorhanden Zijnde / Stukken; zo van de Françen Colonel Baily, van Delrijmple / van de Landmeeters Leijsten, en ten Brink, als door nadere / Opmeetingen en gedaane Opservatien.

NB. Deese Caarte behoord tot de Memorie over het Defensie weesen van de Caap de Goede Hoop door den ondergez. Gouverneur geformeert in den Jaare 1787.
C:J: van de Graaff.

Van de in het opschrift genoemde deelkaarten die Van de Graaff in 1786 gebruikte als basis voor zijn hier gereproduceerde topografische netkaart, zijn enkele elders in deze atlas opgenomen. Met de kaart van 'Delrijmple' wordt de opneming van de Simonsbaai door Alexander Dalrymple op blad 182 bedoeld; de kolonel Baily ('Beylie') maakte het prototype voor de kaart van de verdedigingswerken in de Tafelvallei op blad 103. Van de hand van C.H. Leiste hebben de kaart op de bladen 282-283 boven en de kaart van de Houtbaai op blad 170 als model gediend, en van C.F. Brink werd waarschijnlijk diens kaart van de Simonsbaai op blad 183 onder en wellicht ook die op blad 240 gebruikt. Zie ook de hierna volgende kaarten van de diverse deelgebieden. Hoewel Van de Graaff in zijn annotatie vermeldt dat deze kaart behoorde bij zijn in 1787 naar patria verzonden *Memorie*, is hij er later klaarblijkelijk in geslaagd deze in zijn persoonlijk bezit te krijgen.

Several of the section maps mentioned in the caption which in 1786 Van de Graaff used as a basis for the clean version of his topographical map are reproduced here. With *Delrijmple*'s map the survey of Simon's Bay by Alexander Dalrymple on sheet 182 is meant; and Colonel Baily (*Beylie*) made the prototype for the map of the defensive works in the Table Valley on sheet 103. From the work of C.H. Leiste, the map on sheets 282-283 above and the map of Hout Bay on sheet 170 have been included here, and from that of C.F. Brink the map of Simon's Bay on sheet 183 below and perhaps the one on sheet 240 were used. See also the maps of the various sub-areas that follow below. Although Van de Graaff states in his annotation that this map pertained to his *Memorie* sent home in 1787, he apparently was able to add the same to his personal collection at some later time.

blad 166 boven / sheet 166 above:

Universiteitsbibliotheek Leiden, Collectie Bodel Nijenhuis 006-15-033.

[Anoniem, 1725–1750] :
[Anonymous, 1725–1750] :

[Kaart van het Kaaps Schiereiland].

[Map of the Cape Peninsula].

Schaalstok van 5 Duijtsche Mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 230.000].
Scale-bar of 5 *Duijtsche Mijlen 15 voor een graadt* = [approximately 1 : 230,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 72,5 x 52 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 72.5 x 52 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Evenals de kaartenmaker van de Kamer Zeeland Abraham Anias, zie blad 163, gebruikte de anonieme achttiende-eeuwse tekenaar van dit blad nog altijd de verouderde en topografisch slordige kaart van Van der Stel of de kopie ervan door Isaak de Graaf, bladen 161–162.

Just like the Zeeland Chamber's map-maker Abraham Anias (see sheet 163), the anonymous eighteenth-century author of this sheet was still using the out-of-date and topographically slovenly map by Van der Stel or a copy of it by Isaak de Graaf, see sheets 161–162.

blad 166 onder / sheet 166 below:

Nationaal Archief, 4.VELH 100.

Carel David Wentzel fecit, [ca. / c. 1767] :

Plan van Cabo / de Goede Hoop tot aan / de Zuydelykste Hoe / ken van de Baay Fals.

Map of the Cape / of Good Hope as far as the / Southernmost Points / of False Bay.

Schaalstok van twee duytsche Mylen = [ca. 1 : 150.000].
Scale-bar of *twee duytsche Mylen* = [approximately 1 : 150,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 43,5 x 63,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 43.5 x 63.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Wentzel lijkt zijn kaart gebaseerd te hebben op die van Pieter Potter uit 1657, zie de bladen 82–83. Aanleiding tot het vervaardigen van deze overzichtskaart was mogelijk de opdracht aan hem van de Politieke Raad om een ontwerp te presenteren voor de aanleg van twee batterijen in de Simonsbaai, zie blad 183 boven.

Wentzel seems to have based his map on that of Pieter Potter from 1657, see sheets 82–83. Possibly the reason for making this general map were the instructions to him from the Political Council to present a design for the construction of two batteries in Simon's Bay; see sheet 183 top.

Campsbaai (Camps Bay). Deze kleine baai aan de noordwestkant van het Kaaps Schiereiland werd vernoemd naar de Duitser Christoff Otto von Camptz, die dankzij zijn huwelijk in 1778 in het bezit kwam van de boerderij Ravensteijn, zie de Plaats van Cams aan de baai op blad 167 boven. Von Camptz had het ongeluk voor het transport van zijn producten afhankelijk te zijn van de weg die via de Kloof (Kloof Nek) naar Kaapstad voerde. Vanwege de oorlogsdreiging in 1780 was deze weg onbruikbaar gemaakt en reparatie was om dezelfde reden niet toegestaan. Von Camptz, die daardoor voor langere tijd afgesneden was van zijn afzetmarkt, besloot uiteindelijk naar Europa terug te keren en verkocht in 1786 zijn boerderij aan het Kaapse Gouvernement voor 25.000 gulden. De Campsbaai was van strategisch belang omdat vijandelijke troepen er konden landen en vandaar door de Kloof op de Leeuwenberg een opmarsroute van slechts zes kilometer naar Kaapstad hadden (zie blad 164). Op het hoogste punt in de Kloof kon een aanvaller met zwaarder veldgeschut ook al de stad bestrijken. Ter verdediging van deze kwetsbare doorgang bevond zich hier in de late achttiende eeuw een batterij, zie blad 168.

Camps Bay (Campsbaai). This small bay on the north-western side of the Cape Peninsula was named after the German Christoff Otto von Camptz, who thanks to his marriage in 1778 came into the possession of the farm Ravensteijn, see the *Plaats van Cams* on the bay on sheet 167 top. Von Camptz had the misfortune to be dependent on the road that went through the Kloof Nek to Cape Town for transporting his products. Because of the threat of war in 1780, this road had been made unusable, and repair was not permitted for the same reason. Von Camptz, who in this way was cut off from his market for an extended period, finally decided to return to Europe and sold his farm to the Cape Government for 25,000 guilders. Camps Bay was of strategic importance because enemy troops could land there, and from there through the Kloof Nek along Lion's Rump had a march of only six kilometres to Cape Town (see sheet 164). At the Kloof Nek's highest point an attacker with heavy field artillery would already have the town well within range. In the late eighteenth century there was a battery here for the defence of this vulnerable passage; see sheet 168.

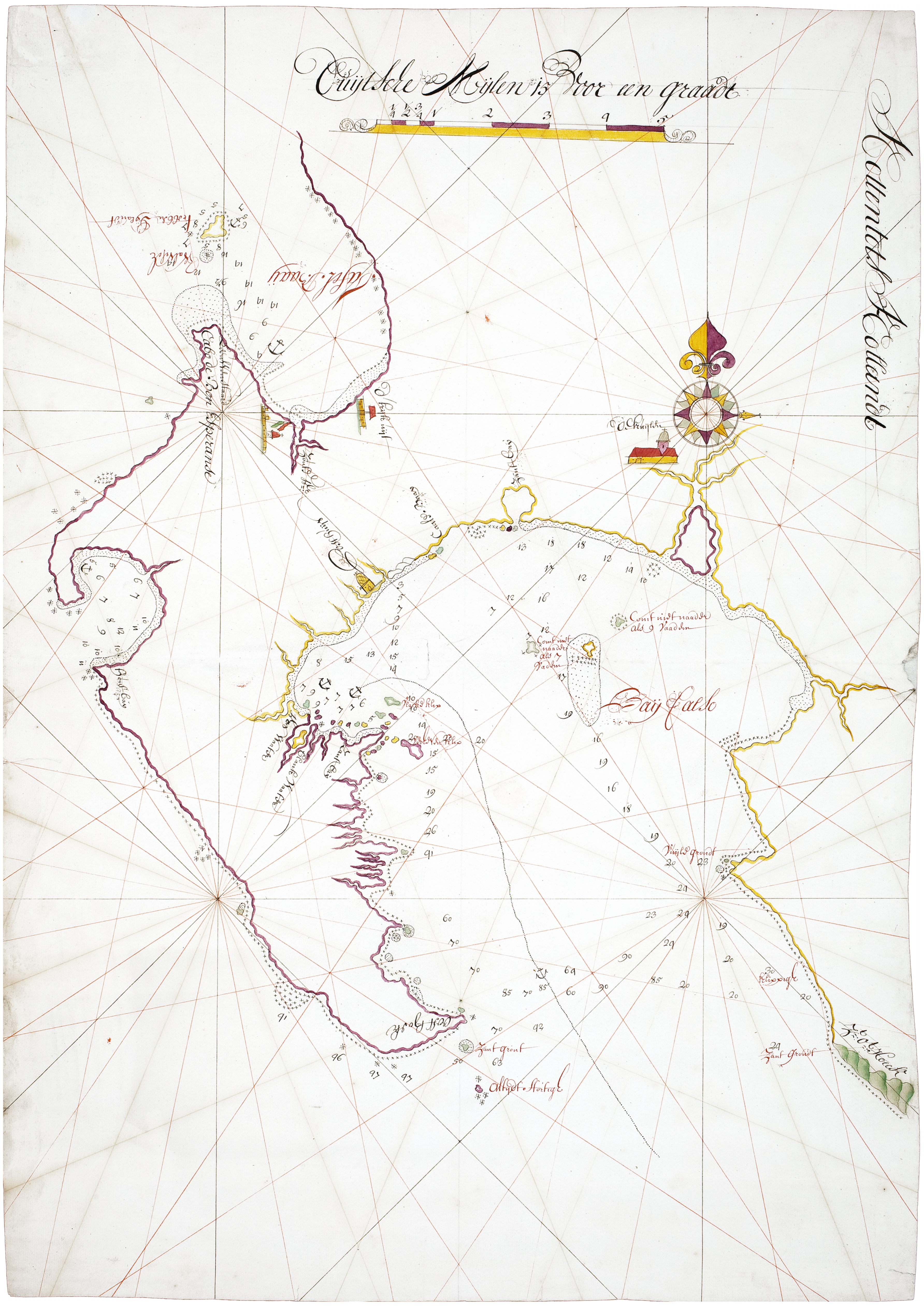

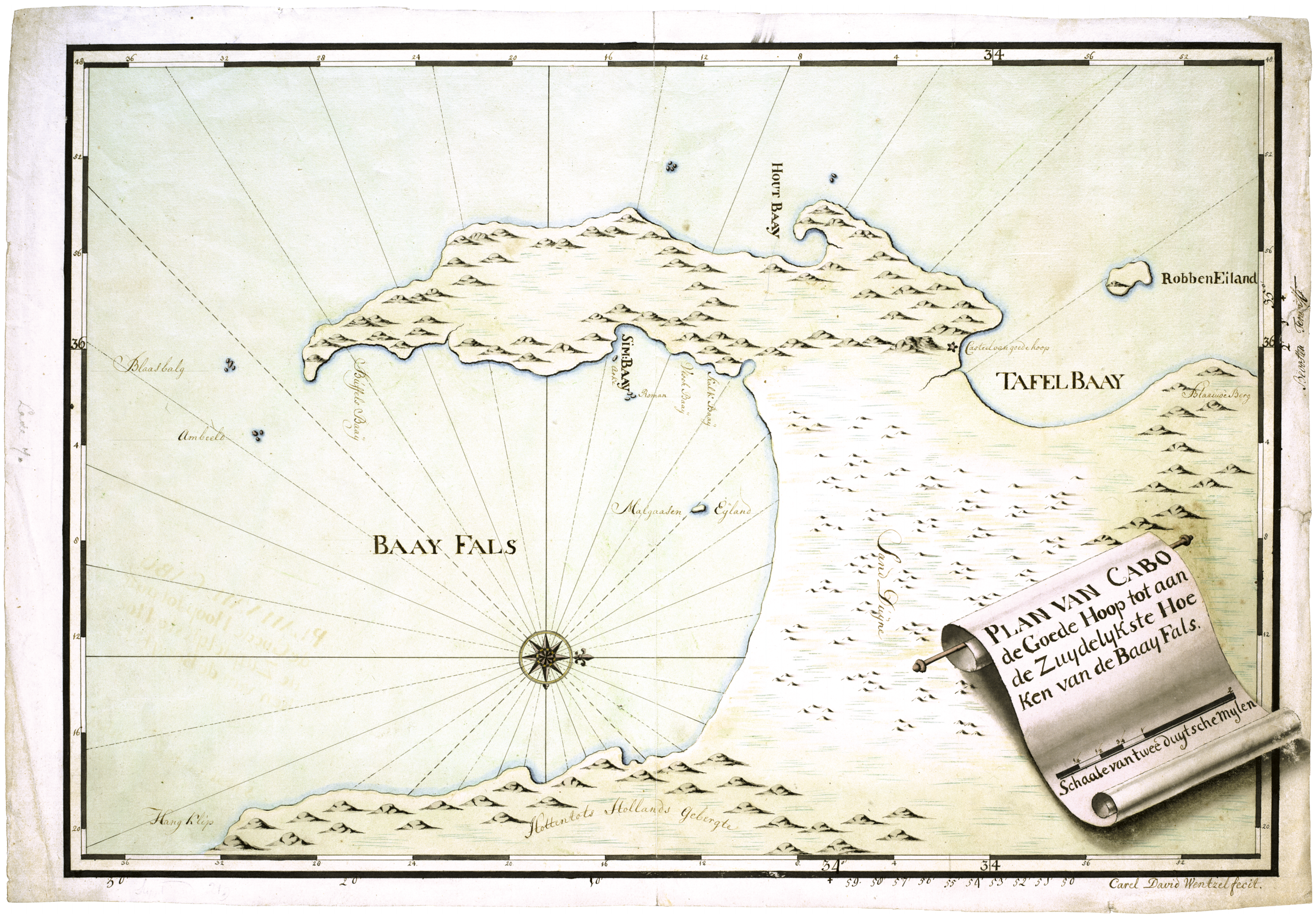
Hout Baay
RobbenEiland
Tafel Baay
Simon Baay
Blaauwe Berg
Blaatbaly
Ambacht
Baay Fals
Malgrasten Eyland
Hottentots Hollands Gebergte
Hang Klip
Plan van Cabo de Goede Hoop tot aan de Zuydelykste Hoe Ken van de Baay Fals.
Schaale van twee duytsche mylen
Carel David Wentzel fecit.

blad 167 boven / sheet 167 above:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.55.

Opgenomen op ordre van de Gouver:r van de Graaff door den Ingenieur Barbier in den Jaare 1788 :
Surveyed on the orders of the Governor van de Graaff by the Engineer Barbier in the Year 1788 :

Kaart van de Baaij van Cams, over het gebergte / aan de Kloof ten Noorden van de Caap de Goede Hoop.

Chart of Camps Bay, over the mountains / near Kloof Nek North of the Cape of Good Hope.

Schaalstok van driehondert Toises Rhijnlandse Maat = [ca. 1 : 3.700].
Scale-bar of *driehondert Toises Rhijnlandse Maat* = [approximately 1 : 3,700].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 51 x 103 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 51 x 103 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsboven.
Orientation: north is upper right.

Verklaringen: [rechtsonder] een tweede titel :
Explanations: [lower right] a second title :

Plan van de zogenaamde Baaij van Camps / na bij de caap de Goede Hoop op order van den / Gouverneur Van de Graaff opgenomen en / gecarteerd door den Lieutenant Ingenieur de / Barbier, in den Jaare 1788.

[onder] diverse maten en afstanden, geen transcriptie.
[below] various measurements and distances, not transcribed.

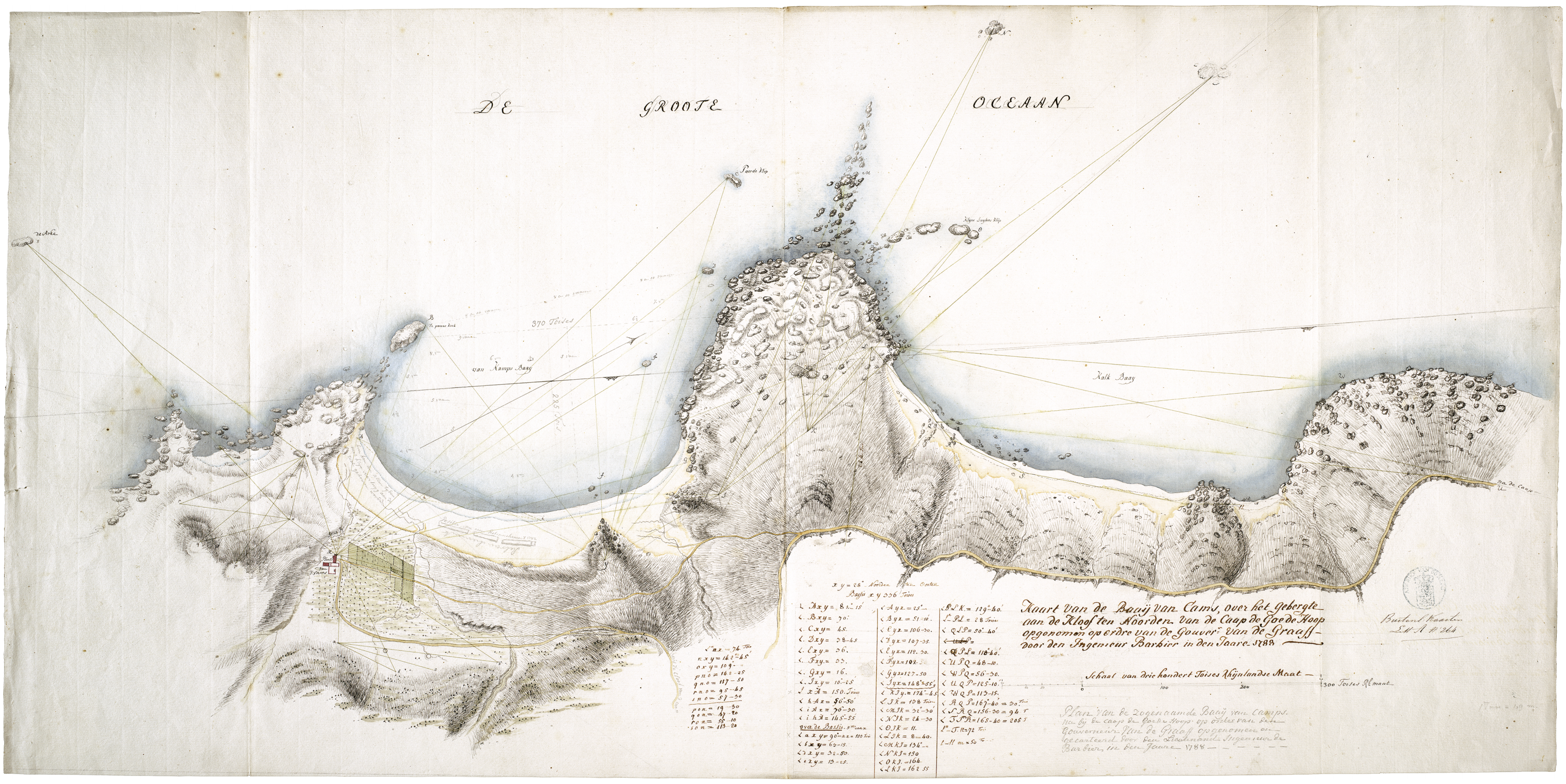
DE GROOTE OCEAAN
van Kamps Baay
370 Toises
Kalk Baay
na de Caap
Kaart van de Baaij van Cams, over het Gebergte aan de Kloof ten Noorden van de Caap de Goede Hoop opgenomen op ordre van de Gouver:r Van de Graaff door den Ingenieur Barbier in den Jaare 1788
Schaal van drie hondert Toises Rhijnlandse Maat
0
100
200
300 Toises Rl: maat
Plan van de zogenaamde Baaij van Camps na bij de caap de Goede Hoop op order van den Gouverneur Van de Graaff opgenomen en gecarteerd door den Lieutenand Ingenieur de Barbier, in den Jaare 1788
Buitenl. Kaarten L.M.A. N.264
1 Toise = 1,9 m.

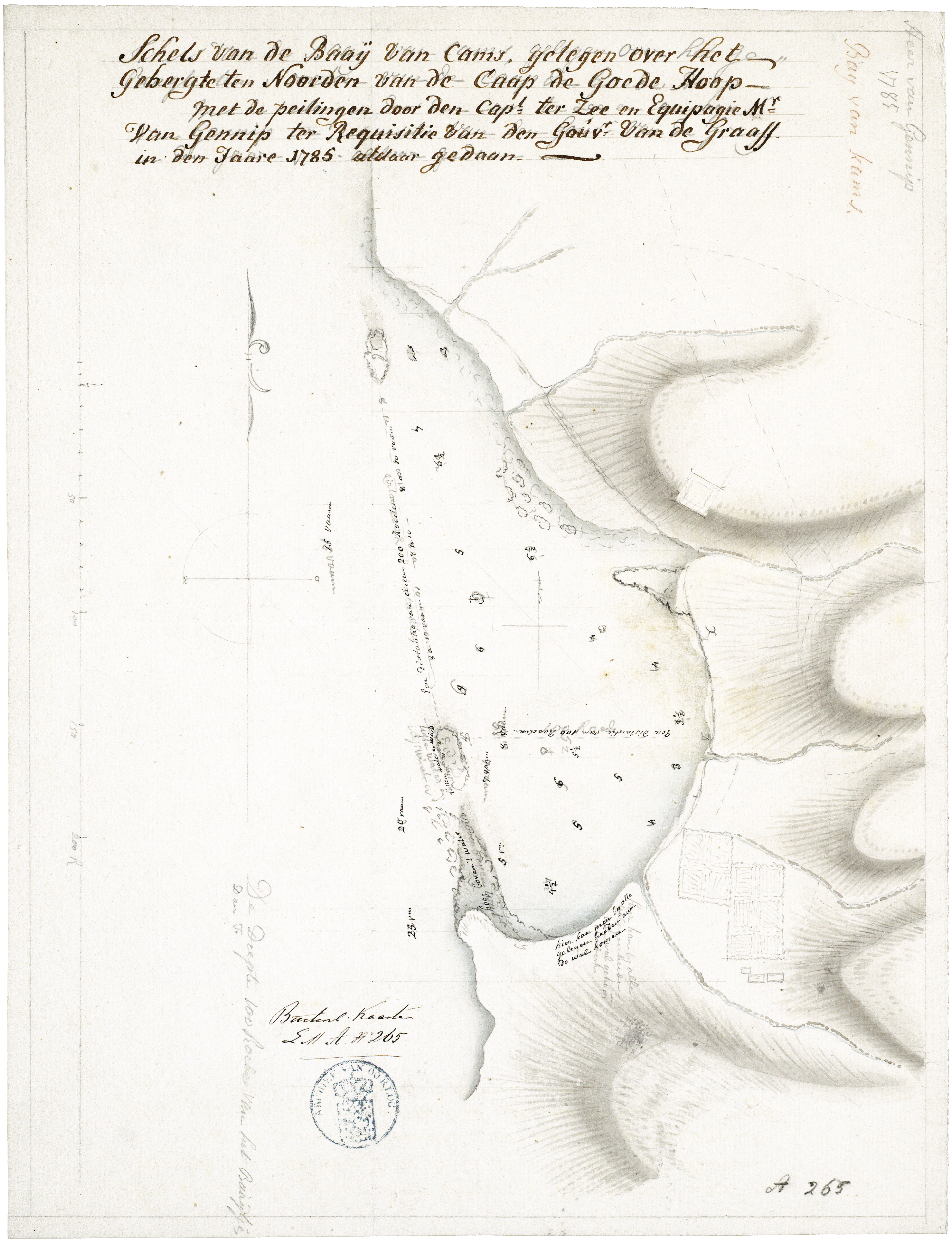
Schets van de Baaij van Cams, gelegen over het Gebergte ten Noorden van de Caap de Goede Hoop
met de peilingen door den Cap:t ter Zee en Equipagie M:r Van Gennip ter Requisitie van den Gouv:r Van de Graaff in den Jaare 1785 aldaar gedaan
Heer van Gennip
1785
Bay van kamps
hier kan men bij alle gelegen heeden aan de wal komen
Buitenl. Kaarten L.M.A. N.265
A 265

De Campsbaai was in 1785 vanuit zee opgenomen door de marine-officier Justus van Gennip, zie blad 167 onder, maar werd vanwege het strategisch belang in 1788 nauwkeuriger gekarteerd door de luitenant-ingenieur Dominicus Michel Barbier, waarschijnlijk net als Thibault een Fransman en afkomstig uit een der buitenlandse regimenten die vanaf 1781 aan de Kaap gelegerd waren. Deze Franse troepen hadden in 1782 in de Campsbaai een batterij opgeworpen die Barbier hier op het strand intekent als 'Positie van een Retranchement 1782'. Op de oever bij de 'Plaats van Camps' is geschreven: 'hier kan ten allen tijden met klijn vaartuijg aan de wal gekomen worden'. Het was waarschijnlijk Van de Graaff die dit overschreef van Van Gennips kaart onder. Op beide kaarten is op de heuvel op de noordoever van de baai summier een vierkante versterking getekend. De grote kaart van 1787 op blad 164 echter toont twee geprojecteerde verdedigingswerken aan de Campsbaai. Barbier zou in 1791 naar Java gaan, waar hij in Semarang in de rang van kapitein der artillerie werd aangesteld als curator aan de Marine School aldaar. In 1796 volgde hij in Batavia Carl Friedrich Reimer op als directeur der fortificatiën en inspecteur der waterwerken in Oost-Indië, het hoogste ambt in het toezicht op en de uitvoering van militaire en civieltechnische compagnieswerken overzee.

In 1785 Camps Bay was surveyed from the sea by the naval officer Justus van Gennip (see sheet 167 below), but because of its strategic importance was charted more accurately in 1788 by the Lieutenant Engineer Dominicus Michel Barbier, who was probably a Frenchman just like Thibault and originated from one of the French regiments that had been stationed at the Cape from 1781. In 1782 these French troops had erected a battery in Camps Bay, which Barbier has drawn on the shore as 'Position of an entrenchment, 1782'. On the bank at the *Plaats van Camps* (Camps's Farm) is written: 'here landings can be made with small vessels at any time'. It was probably Van de Graaff who copied this from Van Gennip's map below. On both maps a sketchy square fortification has been drawn on the hill on the northern bank of the bay. The large map from 1787 on sheet 164, however, shows two projected defensive works on Camps Bay. In 1791 Barbier would go to Java, where in Semarang he was appointed with the rank of captain as curator of the *Marine School* (Naval Academy) there. In 1796 in Batavia he succeeded Carl Friedrich Reimer as Director of Fortifications and Inspector of Waterworks in the East Indies, the highest office in the supervision and implementation of military and civil Company works overseas.

blad 167 onder / sheet 167 below:

NATIONAAL ARCHIEF, 4.TOPO 15.56.

Met de peilingen door den Cap:t ter Zee en Equipage M:r Van Gennip ter Requisite van de Gouv:r Van de Graaff in den Jaare 1785 aldaar gedaan :
With the soundings by the Naval Captain and Master Attendant Van Gennip on the Request of the Governor Van de Graaff in the Year 1785 executed on the spot :

SCHETS VAN DE BAAIJ VAN CAMS, GELEGEN OVER HET / GEBERGTE TEN NOORDEN VAN DE CAAP DE GOEDE HOOP.

SKETCH OF CAMPS BAY, SITUATED OVER THE / MOUNTAINS NORTH OF THE CAPE OF GOOD HOPE.

Schaalstok van 200 [Roeden]= [ca. 1 : 5.200].
Scale-bar of *200* [*Roeden*]= [approximately 1 : 5,200].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 34 x 33,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 34 x 33.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Van Gennip noteerde bij het strand voor de boerderij: 'hier kan men bij alle gelegen heeden aan de wal komen'.

Van Gennip noted on the shore in front of the farm: 'here one can come ashore on any occasion'.

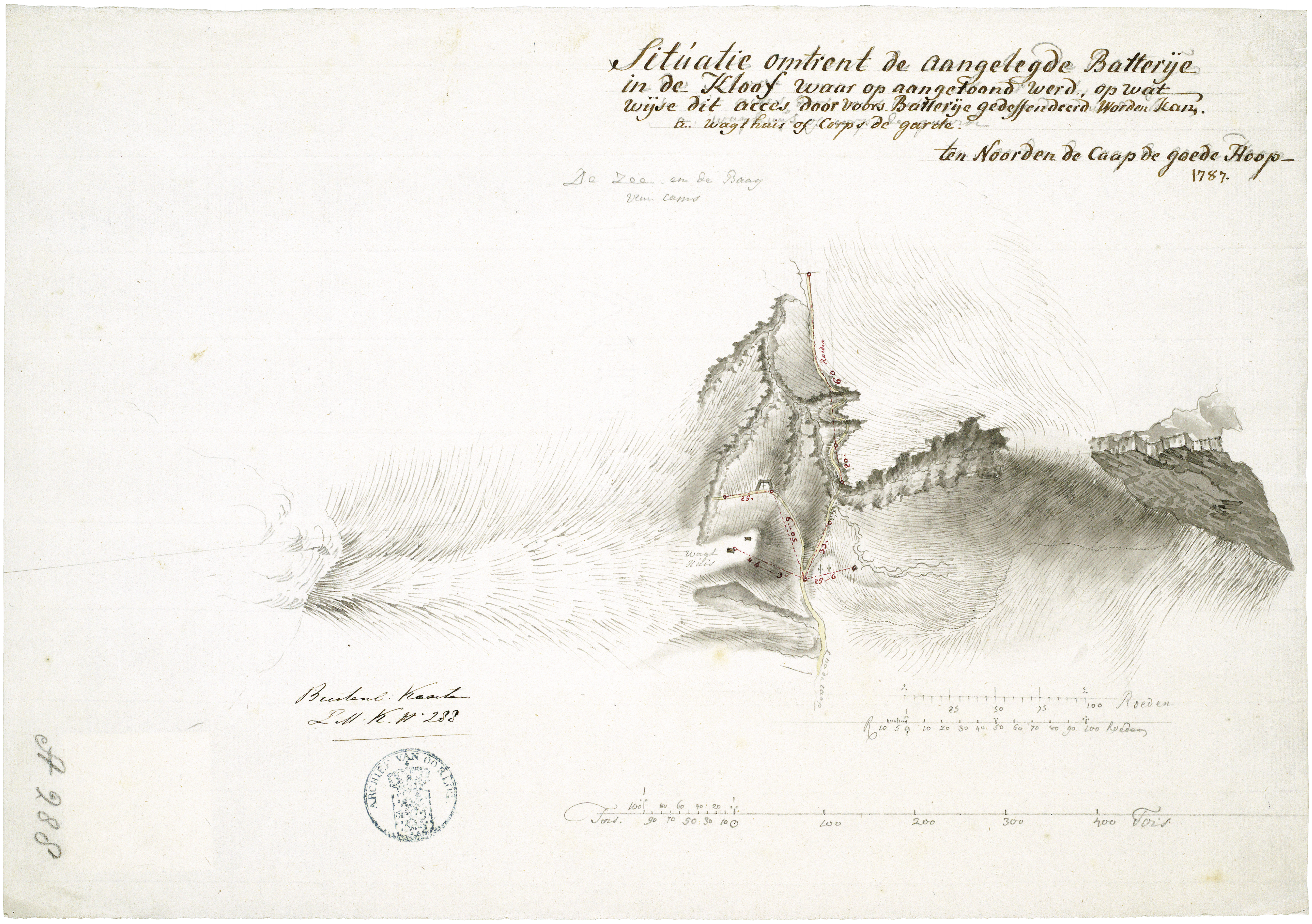
Situatie omtrent de aangelegde Batterije
in de Kloof waar op aangetoond werd, op wat
wijse dit acces door voors. Batterije gedeffendeerd Worden Kan.
a. Wagthuis of Corps de garde.
ten Noorden de Caap de goede Hoop
1787.
De Zee en de Baay
Wagt huis
Roeden
100 Roeden
Tois.
100 200 300 400 Tois
Buitenl: Kaarten
L.M.K. N° 283
288

blad / sheet 168:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.79.

[Anoniem, 1787] :
[Anonymous, 1787] :

Situatie omtrent de aangelegde Batterije / in de Kloof waar op aagetoond werd, op wat / wijse dit acces door voors. Batterije gedeffendeerd worden kan. / ten Noorden de Caap de goede Hoop / 1787.

Situation of the Battery constructed / on Kloof Nek in which is shown, in what / way this approach can be defended by the aforesaid Battery. / to the North of the Cape of Good Hope / 1787.

Schaalstok van 400 Tois = [ca. 1 : 7.000].
Scale-bar of *400 Tois* = [approximately 1 : 7,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 28 x 40 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 28 x 40 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder.
Orientation: north is lower right.

Verklaringen: [boven] een uitleg bij letter a :
Explanations: [above] a key to the letter a :

a. Wagthuis of Corps de garde.

Om de toegang vanaf de Campsbaai over de Kloof naar Kaapstad beter te beveiligen werden in 1782 bij het reeds bestaande wachthuisje en militaire post die de weg door de Kloof bewaakten, twee batterijen boven elkaar opgeworpen, mogelijk de twee kruisvormige tekens op de kaart rechts van de weg.

In order to better secure the access from Camps Bay over the Kloof Nek to Cape Town, in 1782 two batteries were erected one above the other at the existing watchhouse and military post, possibly the two cross-shaped marks on the map to the right of the road.

De Houtbaai (Hout Bay). Aan de voortdurende vraag naar bouw- en brandhout aan de Kaap, zowel voor plaatselijk gebruik als voor de schepen, kon in de loop der tijd steeds moeilijker worden voldaan. De bossen en struiken rond het fort en de Compagniestuin waren al snel verdwenen en bruikbaar hout kon slechts met grote moeite over land uit verder weg gelegen bossen worden aangevoerd. Toen dan ook in 1652 tijdens een landverkenning achter de Tafelberg uitgestrekte bossen aan een baai werden gezien, werd onmiddellijk een schip op onderzoek uitgestuurd. De bij die gelegenheid gemaakte kaart van de Houtbaai zoals de baai sindsdien werd genoemd, is helaas niet bewaard gebleven. Er werden goede ankergronden en landingsplaatsen aangetroffen, waarna spoedig de exploitatie van het omringende bosland begon. In Van Riebeecks tijd werd hier voornamelijk nog kleiner sprokkelhout gehaald voor het branden van de kalkovens, maar onder zijn opvolgers kwam het al snel tot veel grootschaliger houtkap, vooral voor de vele zware balken en palen die de bouw van het Kasteel vereiste. In 1680 had commandeur Simon van der Stel zelfs plannen voor een houtzaagmolen ter plaatse, die het moeizame gesleep met ruwe boomstammen over grote afstanden overbodig zou maken, maar dit werd niet uitgevoerd en enkele jaren later was de houtvoorraad in de directe omgeving van de baai al zodanig uitgeput dat de bezoekende commissaris Josephus Vosch zich in 1684 verbaasde over de benaming Houtbaai. Evenals de Campsbaai vormde de Houtbaai een potentiële toegangsroute bij een vijandelijke aanval op de Kaap, via de smalle weg naar de stad door het achterliggende bergland; zie blad 173. Ook als noodhaven bleek de Houtbaai geschikt (kaarten op blad 169), een gegeven dat reeds door Van der Stel werd vermeld op zijn grote kaart op de bladen 161-162.

Hout Bay (Houtbaai). In time it became more and more difficult to satisfy the constant demand for timber and firewood at the Cape, for use either locally or for the ships. The woods and bushes around the fort and the Company Garden had soon disappeared, and usable wood could only be brought in with great difficulty overland from forests located further away. So when in 1652 extensive forests on a bay were seen during a reconnaissance by land behind Table Mountain, a ship was immediately sent out to investigate. Unfortunately the map of Hout Bay, as the bay has been called ever since, made on that occasion is no longer extant. Good anchorages and landing places were found, and the exploitation of the surrounding forested country began soon after that. In Van Riebeeck's time it was primarily smaller brushwood that was collected for burning in the limekilns, but under his successors much more extensive felling occurred, in particular for the many heavy beams and poles required for building the Castle. In 1680 Commander Simon van der Stel even had plans for a sawmill here, which would obviate the necessity for dragging uncut tree-trunks with much difficulty over long distances, but this was not carried out, and several years later the supply of wood in the immediate environs of the bay had been exhausted to such an extent that in 1684 the visiting Commissioner Josephus Vosch was amazed at the name Hout Bay (Wood Bay). In the same way as Camps Bay, Hout Bay represented a potential access route for an enemy to attack the Cape, over the narrow road to the town through the hilly country behind it; see sheet 173. Hout Bay also turned out to be suitable as a port of refuge from the weather (maps on sheet 169), a fact that Van der Stel had already mentioned on his large map on sheets 161-162.

blad 169 boven / sheet 169 above:

Nationaal Archief, 4.VEL 182.

[Isaac van Es, 1730-1731] :

[Kaart van de Tafelbaai en de Houtbaai].

[Chart of Table Bay and Hout Bay].

Schaalstok van 1 Duitsche Mijlen 15 voor een Graad = [ca. 1 : 51.300].
Scale-bar of *1 Duitsche Mijlen 15 voor een Graad* = [approximately 1 : 51,300].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 74 x 103,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 74 x 103.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Isaac van Es vergezelde in 1729 als kaartenmaker de equipagemeester Jacobus Möller en oud-schipper Jan de Heere tijdens hun karteringswerkzaamheden in de Valsbaai (blad 176 onder), de Saldanhabaai (blad 225 boven) en de Tafelbaai (blad 205 onder). Doel was het peilen van de 'droogtens en anker gronden van deselve' en het onderzoeken van de beschikbaarheid van drinkwater en andere verversingen. Op deze kaart combineerde Van Es hun bevindingen in de Tafelbaai met die in de Houtbaai.

In 1729 Isaac van Es accompanied the Master Attendant Jacobus Möller and former skipper Jan de Heere as a mapmaker during their charting work in False Bay (sheet 176 below), Saldanha Bay (sheet 225 above) and Table Bay (sheet 205 below). Their aim was to sound 'the shoals and anchorages of the same', and to investigate the availability of drinking water and other supplies. On this map Van Es combined their findings in Table Bay with those in Hout Bay.

blad 169 onder / sheet 169 below:

Nationaal Archief, 4.VEL 186.

[Zacharias Wagenaer, toegeschreven, ca. 1662] :
[Zacharias Wagenaer, attributed, c. 1662] :

Houtbaijs omtreck / en gronden.

Delineation / and shoals of Hout Bay.

Schaalstok van twee Duijtsche Mijlen = [ca 1 : 78.450].
Scale-bar of *twee Duijtsche Mijlen* = [approximately 1 : 78,450].

1 kaart : ms op papier, 40 x 51 cm.
1 map : ms on paper, 40 x 51 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [rechtsonder] een legenda bij de letters A t/m F en een aantekening :
Explanations: [lower right] a key to the letters A to F and a note :

A. De noorthoeck.
B. De Zuijthoeck.
C. De versse reviers uijtloop.
D. Een gevaerlijcke Clip, streckende wel een halve duijtse mijl vande noorthoek aff in Zee.
E. Binnenwaertste Hoeck vande Baij aende noortcant.
F. Een brandent Riff streckende vande binnewaertse Zuijthoeck naer de uijtwaertse dito.

Nota.
Dese baij dient nergens anders toe als voor schepen, die bij nacht off onweer tusschen de noort en Zuijthoeck vervallen, en scheepsbergingh behoefftigh zijn, gelijck 't Galjot de Perkijt A:o pas:o gedaen heeft, alwaer 't oock schoon dat een schip anckers ende touwen hadde verloren, en hier quamen te vervallen deselve mogen vrijelijck binnen in 't baijtje aende gront setten, alwaer schoone gront en geen slagh van water is, de Zuijderwal dient meest gegiert alsoo die het schoonste is.

De priklijnen wijzen erop dat deze kaart gekopieerd werd. Aangezien het handschrift sterk op dat van commandeur Zacharias Wagenaer lijkt, vergelijk de bladen 78 en 131 boven, heeft deze mogelijk een bestaande kaart uit 1661 gekopieerd en die in 1662 naar Heren Zeventien verzonden. De genoemde galjoot *Perkijt*, behorend tot de uitgaande vloot van 1660, verzeilde in 1661 door een opstekende storm voorbij de Tafelbaai en kon daarna de Houtbaai bereiken, vanwaar een paar man te voet naar het fort om hulp werden gestuurd. Ter assistentie werden daarop 'de lantmeeter ende drei andere personen' naar het schip gezonden en die landmeter, mogelijk Pieter Potter, zal bij die gelegenheid deze kaart of het prototype hebben gemaakt.

The lines of pin-pricks are evidence that this map was used as a model for copying. Seeing that the handwriting strongly resembles that of Commander Zacharias Wagenaer, compare sheets 78 and 131 above, it is possible that he copied an existing map from 1661 and in 1662 sent it to the Gentlemen Seventeen. The galliot *Perkijt* mentioned here, which belonged to the outward fleet of 1660, was blown off course by a rising storm in 1661, sailed past Table Bay and then managed to reach Hout Bay, from where a few men were sent on foot to get help from the fort. To assist them 'the surveyor and three other persons' were despatched to the ship, and that surveyor, possibly Pieter Potter, will have made this map or its prototype on that occasion.

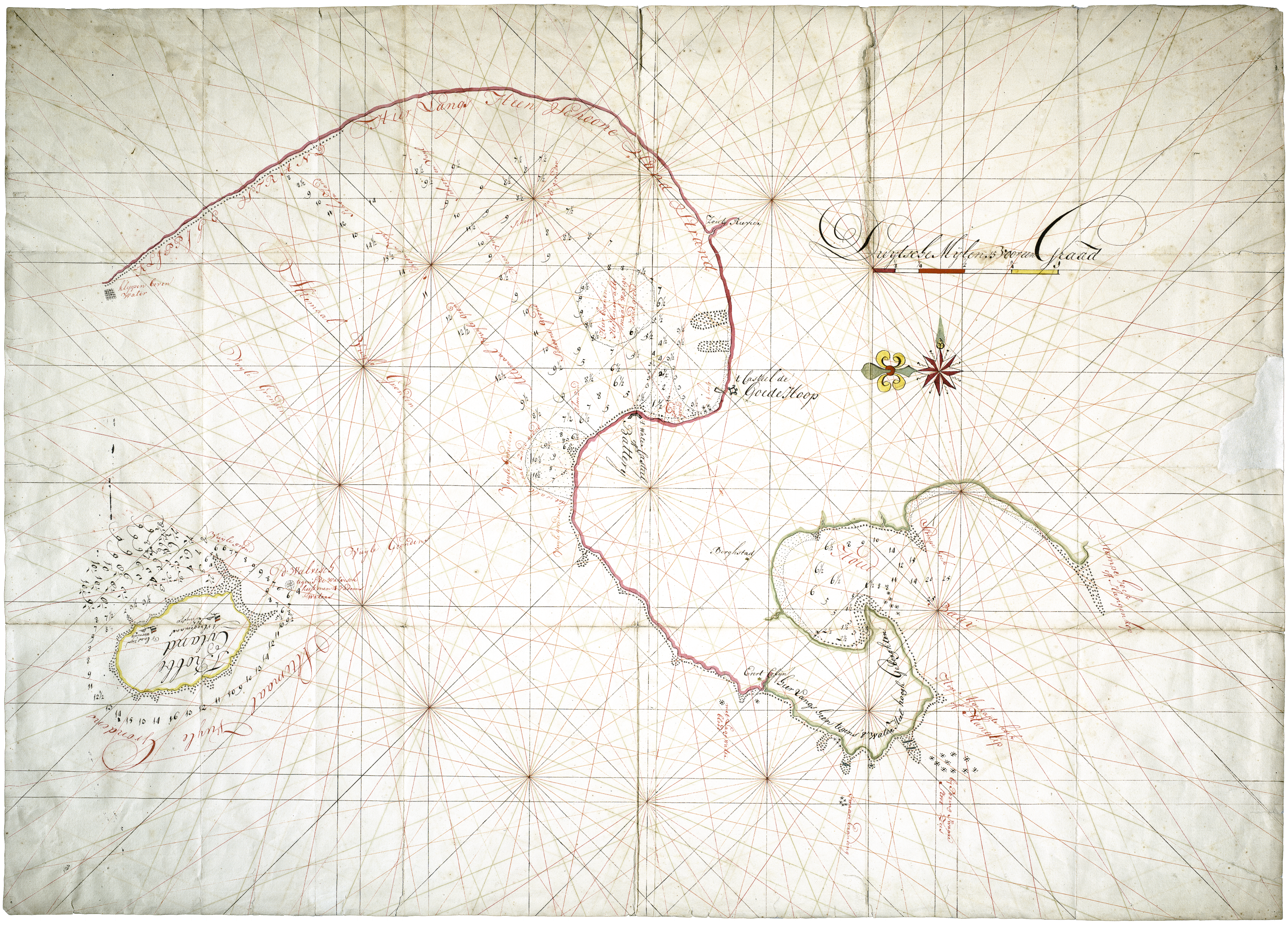
Duijtsche Mijlen 15 voor een Graad
Hier Langs steen Schoone Strand
Klippige Strand
klyppen boven water
Zoute Rivier
Altemaal Vuyle Gronden
Vuyle Gronden
Schoon en vuyle gronden
't Casteel de Goede Hoop
Water Casteel
Battery
Berghstad
Vuyle Gronden
Vuyle grond
De Walvisch
Robbe Eyland
Altemaal Vuyle Gronden
Evert Colyn
Hier Langs geen tegens 't water seer hoogh Gebergten
Hout Baay
Stompe hoek
Stompe hoek off Hangen kop
Hoog Hoekaste hoek off Hangklip

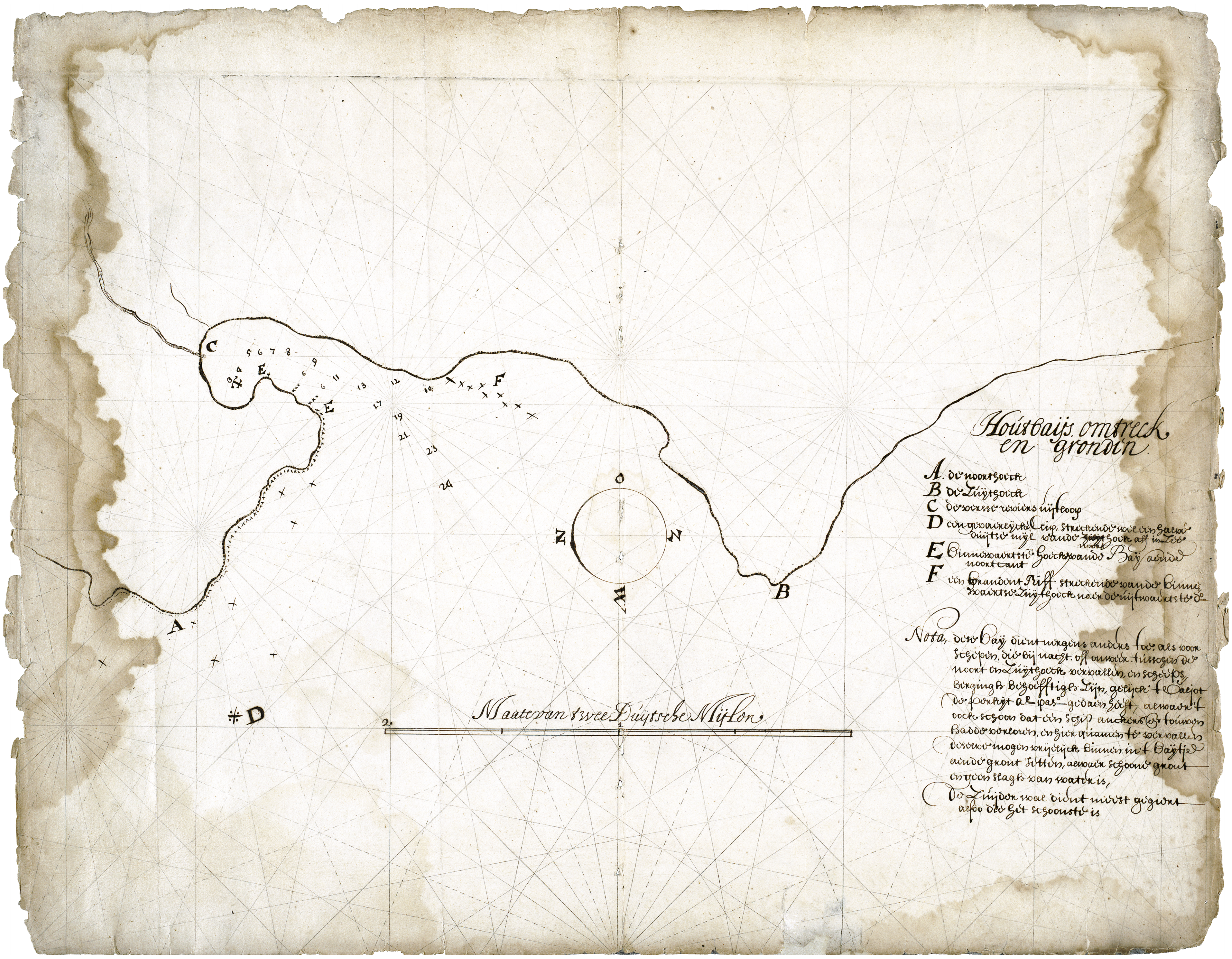
C
5 6 7 8
E
E
F
A
B
D
O
N
Z
W
Maate van twee Duijtsche Mijlen

Houtbaijs omtreck en gronden

A. de noordthoeck
B de Zuijdthoeck
C de versse riviers uijtloop
D een gevaerlijcke Clip, streckende wel een halve duijtse mijl vande ~~Zuijt~~ noort hoeck aff in Zee
E binnenwaertste hoeck vande Baij aende noort cant
F een brandent Riff streckende vande binnenwaertse Zuijthoeck naer de uijtwaertste do.

Nota, dese baij dient nergens anders toe, als voor schepen, die bij nacht off anders tusschen de noort en Zuijthoeck vervallen, en scheeps berginghe behoefftigh zijn, gelijck 't Jacht de Perkijt al pas° gedaen heeft, alwaer 't oock schoon dat een schip ankers en touwen hadde verloren, en hier quamen te vervallen deselve mogen vrijelijck binnen in 't Baijtje aende gront sitten, alwaer schoone gront en geen slagh van water is,

De Zuijder wal dient meest gegient alsoo die het schoonste is *blad / sheet 170*:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.45.

Volgens Ordre van den Gouverneur van de Graaff Opgenomen en gecarteerd door den Landmeeter Leijsten en den Ingenieur Barbier in den Jaar 1785 :
On the Orders of the Governor van de Graaff Surveyed and charted by the Surveyor Leijsten and the Engineer Barbier in the Year 1785 :

PLAN VAN DE HOUT BAAIJ / EN AANGELEGEN SITUATIE [...].

CHART OF HOUT BAY / AND SURROUNDING SITUATION [...].

Schaalstok van 1000 R = [ca. 1 : 20.300].
Scale-bar of *1000 R* = [approximately 1 : 20,300].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 65 x 48 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 65 x 48 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

Verklaringen: [rechtsboven] vervolg van de titel :
Explanations: [upper right] continuation of the title :

Waar op Aangeweesen word het Defilé / beneffens de Positie, van de Batterijen die tot Sluijtinge van dat Acces in / den Jongsten Oorlog aldaar Aangelegd geworden zijn.

Zowel op de twee tegenover elkaar gelegen landpunten aan de Houtbaai als meer landinwaarts aan de andere kant van het 'defilé' – de nauwe passage van de weg door het gebergte – waren in 1781 in samenwerking met de Franse troepen versterkingen opgeworpen. Twee ervan kregen de namen van de beide militairen in hoogste rang van wie op dat ogenblik de verdediging van de kolonie afhing, namelijk kolonel Philip Herman Gilquin, commandant van het compagniesgarnizoen aan de Kaap, en kolonel Thomas Conway, die het Régiment de Pondichéry aanvoerde. Gouverneur van de Graaff noteerde op deze kaart van de landmeter Christoph Hieronimus Leiste en de ingenieur Dominicus Michel Barbier uit 1785 in de baai linksboven: 'Baaijtje alwaar men aan de wal met sloeppen komen kan'.

In 1781 in collaboration with the French troops fortifications were erected both on the two points of land that lay opposite each other in Hout Bay and further inland on the other side of the *defilé* – the narrow passage that the road took through the mountains. Two of these forts were given the names of the two soldiers of highest rank on whom the defence of the colony depended at that moment, namely Colonel Philip Herman Gilquin, commander of the Company garrison at the Cape, and Colonel Thomas Conway, who commanded the *Régiment de Pondichéry*. In the bay at the top left on this map made in 1785 by the surveyor Hieronimus Leiste and the engineer Dominicus Michel Barbier Governor Van de Graaff placed the note: 'Small bay where one can come ashore with sloops'.

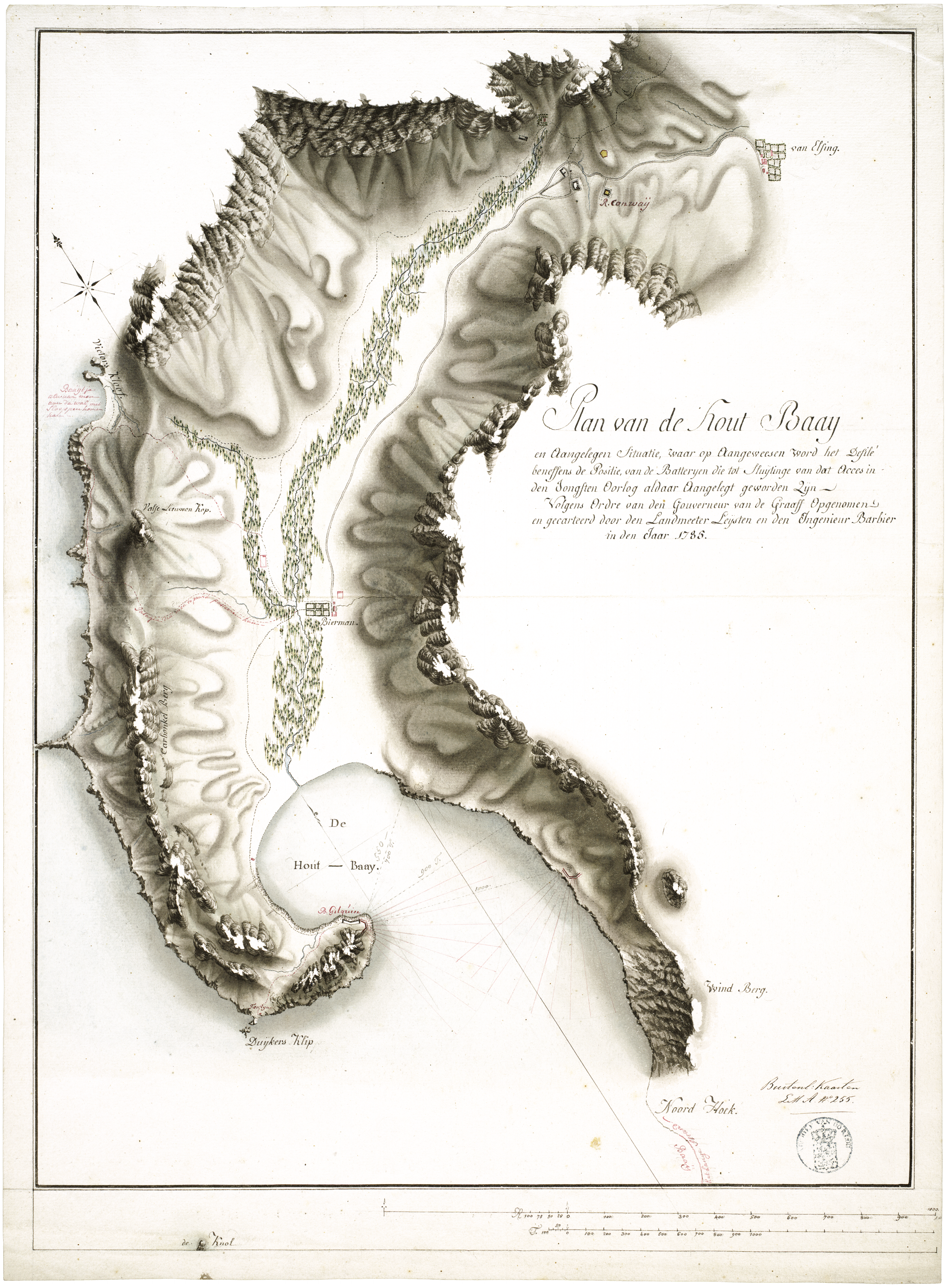
Plan van de Hout Baay
en Aangelegen Situatie, waar op Aangeweesen word het Defilé
beneffens de Positie, van de Batteryen die tot Sluytinge van dat Acces in
den Jongsten Oorlog aldaar Aangelegt geworden Zyn
Volgens Ordre van den Gouverneur van de Graaff Opgenomen
en gecarteerd door den Landmeeter Leysten en den Ingenieur Barbier
in den Jaar 1785.
van Elsing
R. Conway
Victors Kloof.
Baaijtje alwaar men aan de wal met sloeppen komen kan
Valse Leeuwen Kop.
Bierman.
Carbonkel Berg
De
Hout — Baay.
R. Gilquin
Duykers Klip
Wind Berg.
Noord Hoek.
Buitenl: Kaarten
L.H.A. N°255.
de Knol
R. 100 75 50 25 0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000
T. 100 50 0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000

blad 171 boven / sheet 171 above:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.46.

Gedeeltelijk Trigonometrich opgenomen, en alle vaste punten Berekend, door den Captijn Ingenieur van de Graaff Ingen:r Lieutenant Thibaut en den Ingenieur Barbier door welken Laast gemel:n wijders dit Plan opgemeeten en in Deese ordre is gebragt, 1787 :
Surveyed in part Trigonometrically and all fixed points Calculated, by the Captain Engineer van de Graaff Lieutenant Engineer Thibault and the Engineer Barbier, and furthermore measured and brought in This order by the Last named, 1787 :

PLAN VAN DE HOUT-BAAY AAN CAAP DE GOEDE HOOP.

CHART OF HOUT BAY AT THE CAPE OF GOOD HOPE.

Schaalstok van 600 Toises = [ca. 1 : 5.200].
Scale-bar of *600 Toises* = [approximately 1 : 5,200].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 57 x 86 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 57 x 86 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder.
Orientation: north is lower right.

Deze kaart van de Houtbaai en die op blad 171 onder zijn gebaseerd op hetzelfde voorbeeld. Op deze kaart is alleen de Batterij Gilquin op de landpunt ingetekend. De andere batterij uit 1781 aan de overzijde was na zes jaar wellicht al te vervallen om nog in kaart te worden gebracht. Wel werd nadien een projectplan opgesteld om beide batterijen hun defensieve functie terug te geven, zie de bladen 171 onder en 172 boven.

This map of Hout Bay and the one on sheet 171 below are both based on the same model. On this map only the Gilquin Battery on the point has been drawn. The other one from 1781 on the opposite side was after six years perhaps already too derelict to be put on the map. But afterwards a plan was set up to restore their defensive function to both batteries, see sheets 171 below and 172 above.

blad 171 onder / sheet 171 below:

Nationaal Archief, 4.JSF 40.

[Dominicus Michel Barbier, toegeschreven, ca. 1788] :
[Dominicus Michel Barbier, attributed, c. 1788] :

PLAN VAN DE HOUT-BAAY.

CHART OF HOUT BAY.

Schaalstok van 600 Toises = [ca. 1 : 7.700].
Scale-bar of *600 Toises* = [approximately 1 : 7,700].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 43,5 x 58,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 43.5 x 58.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder.
Orientation: north is lower right.

Verklaringen: [linksonder] een legenda bij de letters A t/m D :
Explanations: [lower left] a key to the letters A to D :

A. Project Emplacement voor de Batterie Gilquin.
B. Project Emplacement voor de Batterie Zoutman.
C. Vissers huysje.
D. Beekje van zoet water.

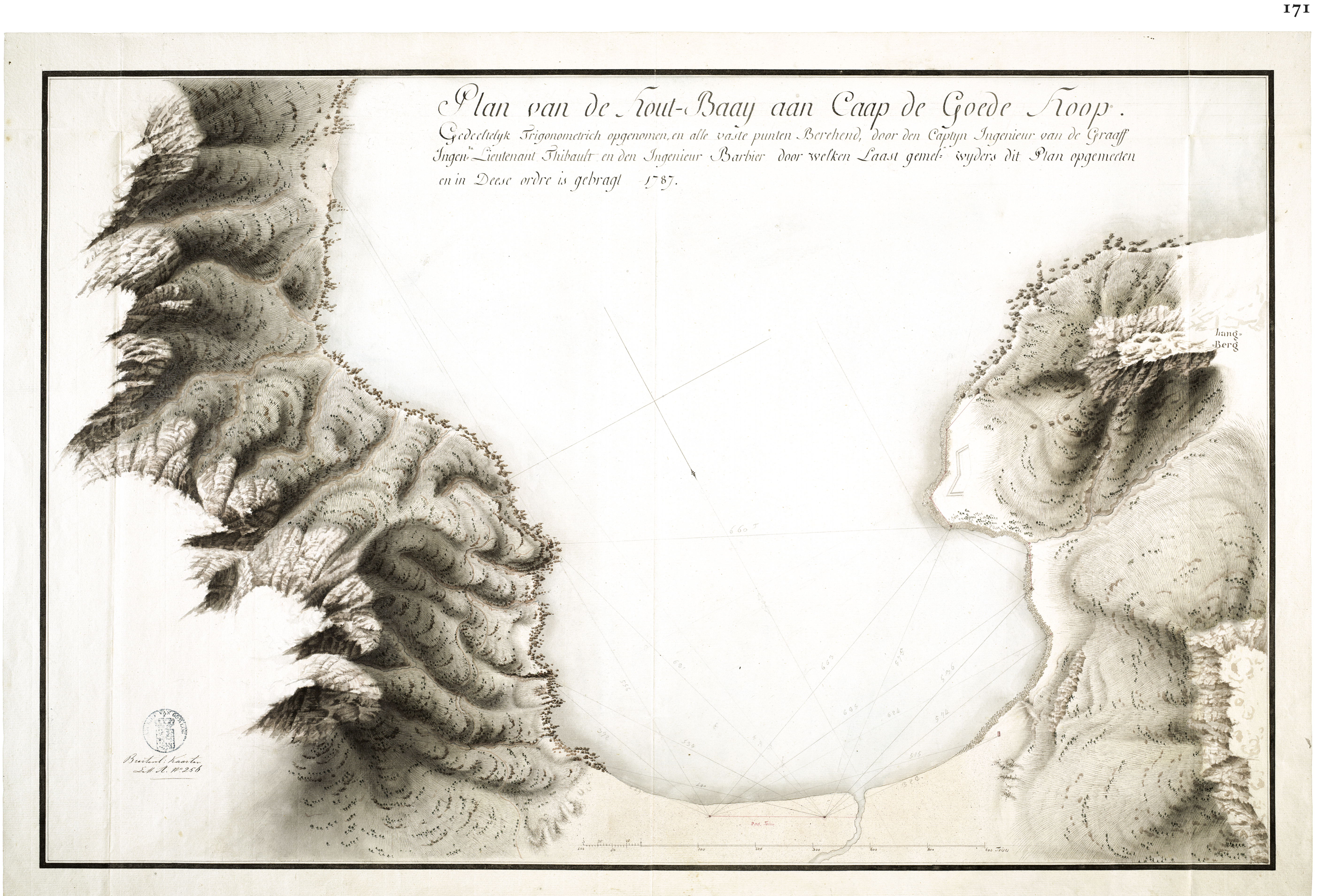
Plan van de Hout-Baay aan Caap de Goede Hoop.
Gedeeltelyk Trigonometrich opgenomen, en alle vaste punten Berekend, door den Captyn Ingenieur van de Graaff Ingenr. Lieutenant Thibault en den Ingenieur Barbier door welken Laast gemeldn. wyders dit Plan opgemeeten en in Deese ordre is gebragt 1787.
hang-Berg
Buitenl: kaarten Lett. A. No. 256

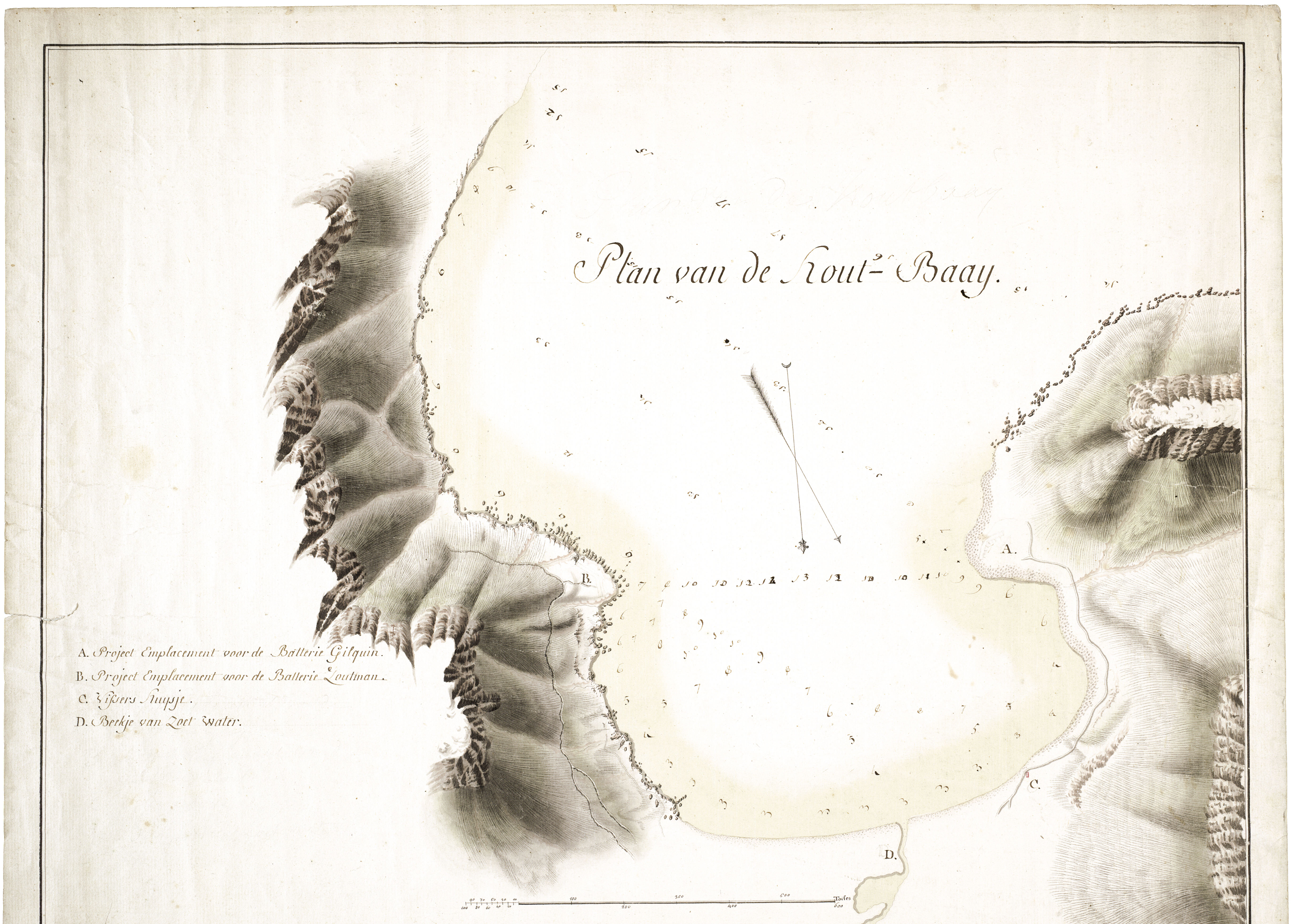
Plan van de Hout-Baay.
A. Project Emplacement voor de Batterie Gilquin.
B. Project Emplacement voor de Batterie Zoutman.
C. Vissers Huysje.
D. Beekje van Zoet water.
A.
B.
C.
D.
100
200
300
400
500
Toises
Aanwinsten 1894 n°24 a40
a 57

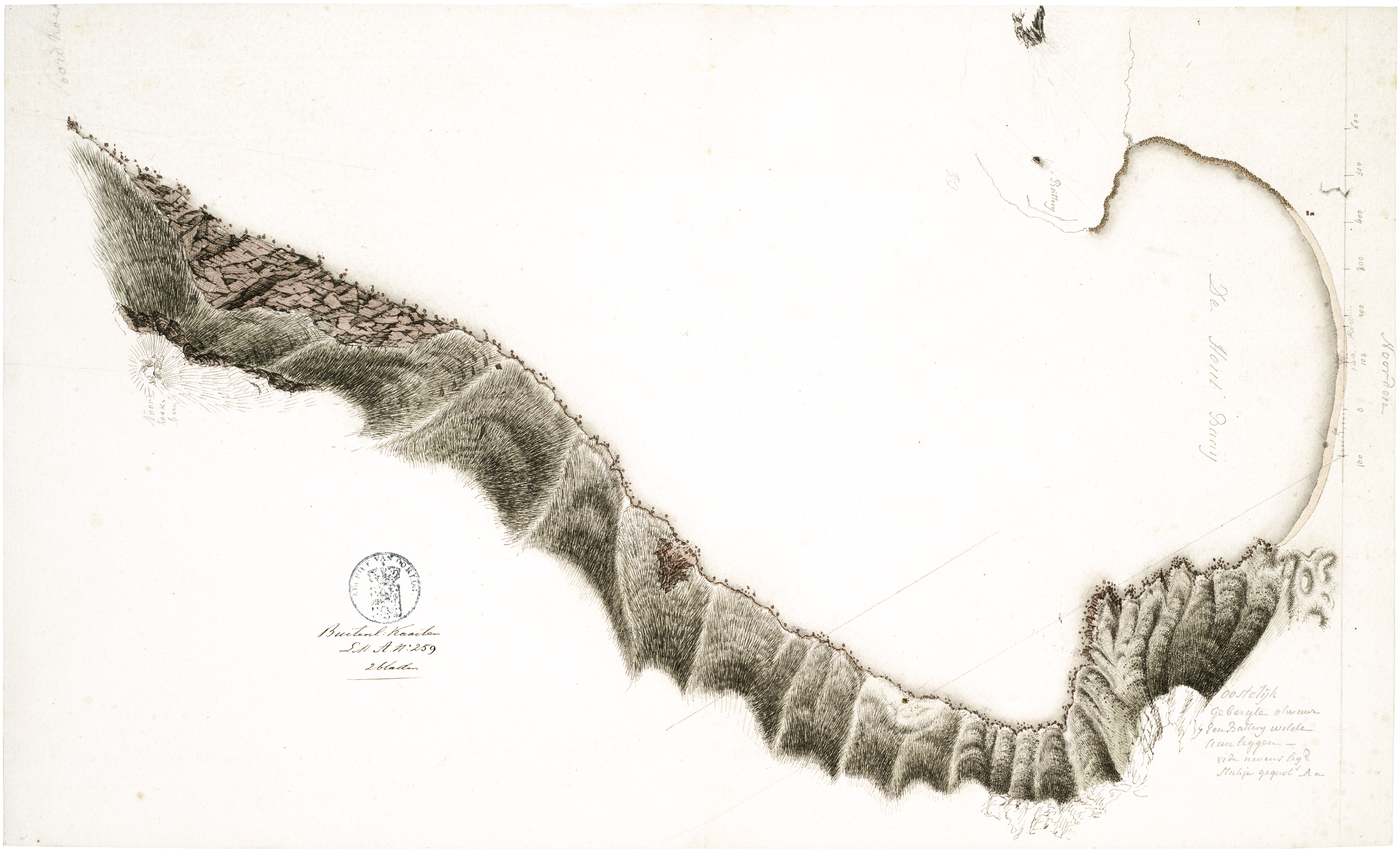
De Hout Baay
Noorden
Battery
500
400
300
200
100
0
100
oostelijk
Gebergte alwaar
Een Battery wilde
aan leggen —
vide nevens legd.
Stukje gequot. Aa
Buitenl: Kaarten
L.M. A. N:259
2 bladen

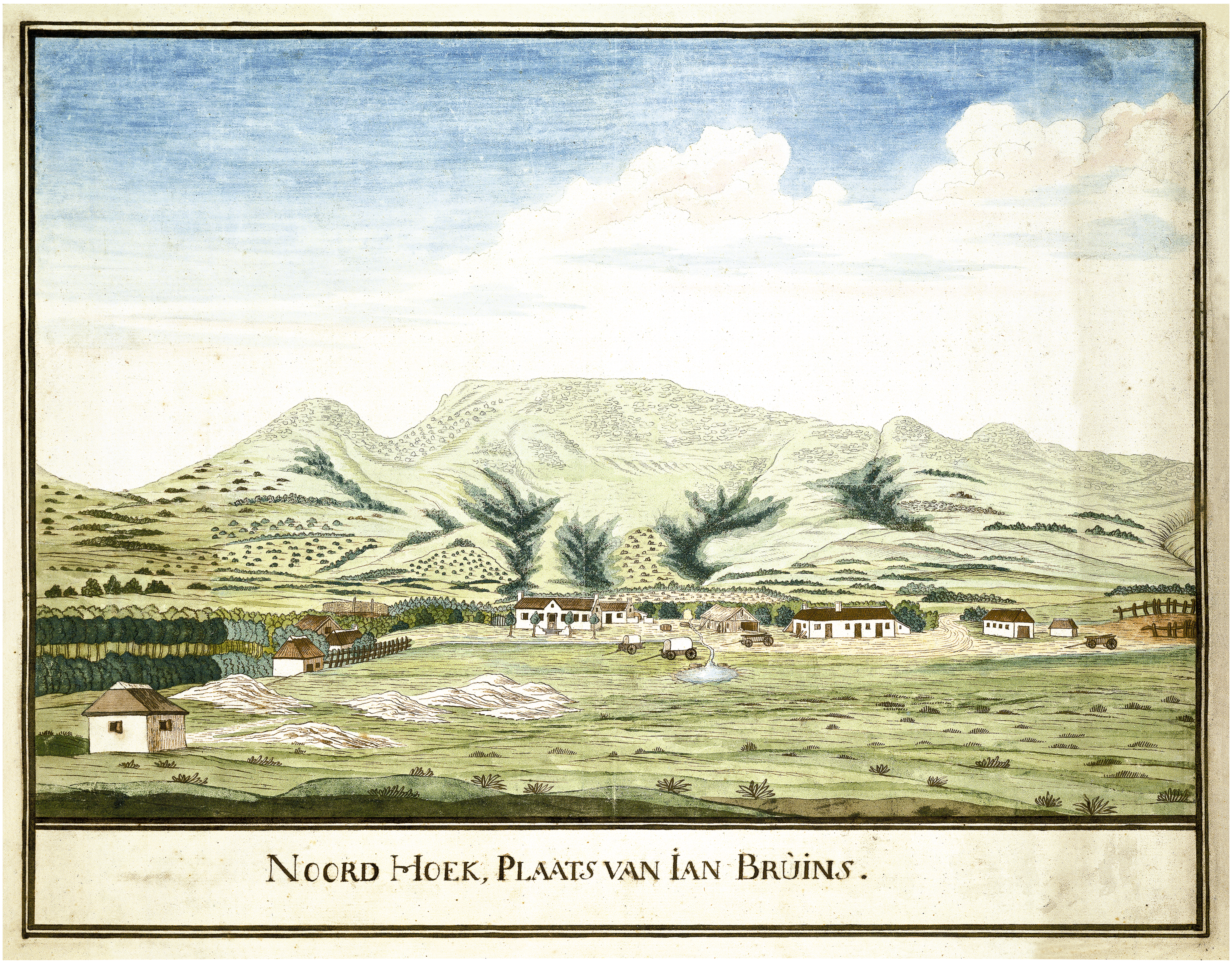
NOORD HOEK, PLAATS VAN IAN BRUINS.

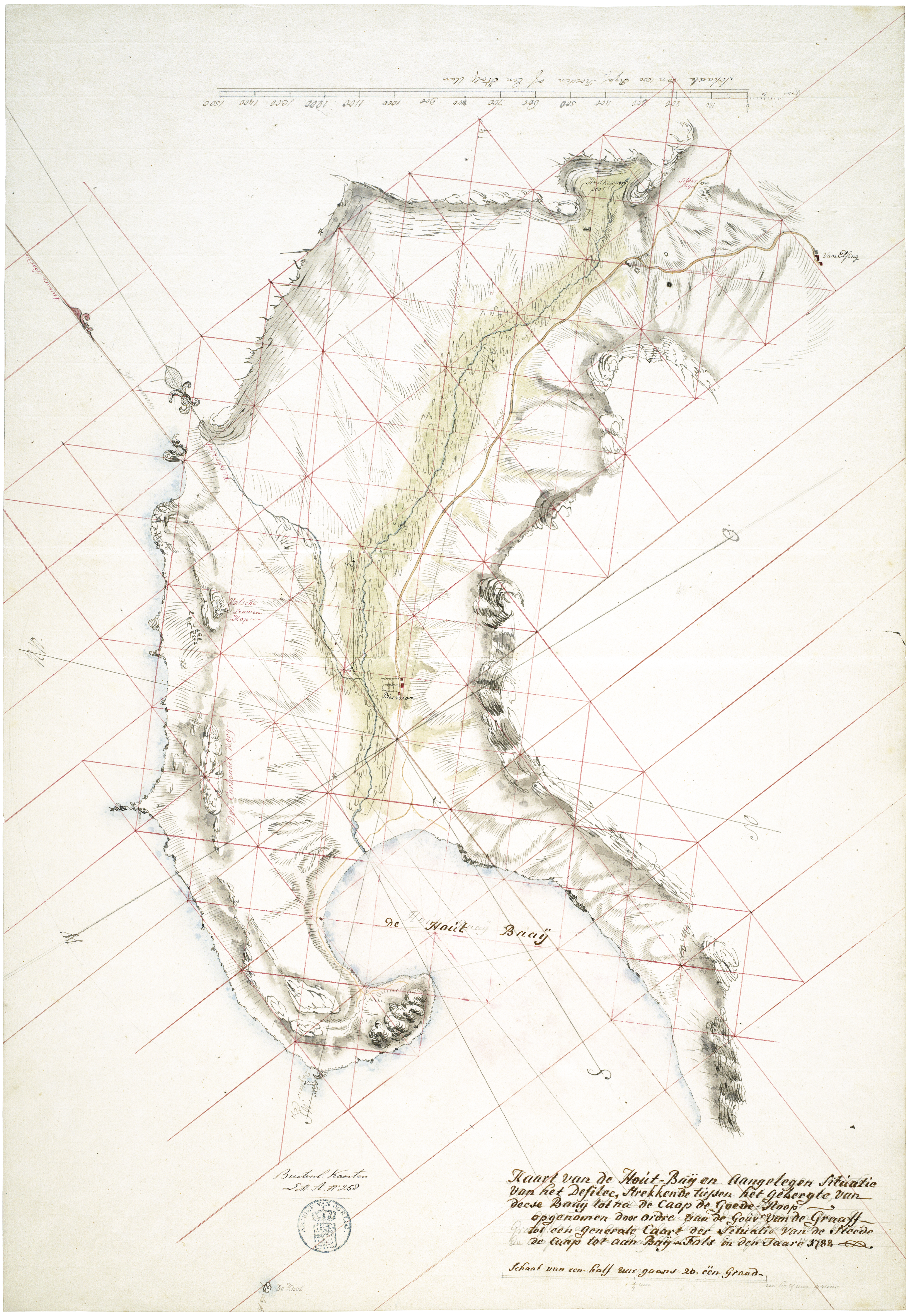
Kaart van de Hout-Baÿ en Aangelegen Situatie
van het Defilee, Strekkende tussen het gebergte van
deese Baaij tot na de Caap de Goede-Hoop
opgenomen door ordre van de Gouvr Van de Graaff
tot een Generale Caart der Situatie van de Steede
de Caap tot aan Baÿ-Fals in den Jaare 1788
Schaal van een-half uur gaans 20. een Graad
1/4 uur
een half uur gaans
Schaal van 1500 Rynl: Roeden of Een Holl. Uur
Houtkappers post.
Silver Mijn
Van Elsing
Bierman
De Hout Baaÿ
Buitenl: Kaarten
L.M.A. No 258
De Knol

blad 172 onder / sheet 172 below:

Rijksmuseum Amsterdam, RP-T-1914-17-26.

[Johannes Schumacher of Robert Gordon, ca. 1778] :
[Johannes Schumacher or Robert Gordon, c. 1778] :

Noord Hoek, Plaats van Ian Bruins.

Noord Hoek, Farm of Jan Bruins.

Aquarel op papier, 42 x 54 cm.
Water-colour on paper, 42 x 54 cm.

De boerderij van Jan Bruins achter Noordhoek, de Poespaskraal genaamd, produceerde groenten en hooi. Tevens leverde Bruins vervoersdiensten met zijn wagens, waarvan er hier een paar op het erf staan. De locatie van de Poespaskraal, landinwaarts ca. 9 kilometer ten zuidoosten van de Houtbaai, is aangegeven in de kaarten op blad 193. De aquarel is afkomstig uit de Gordon Atlas in het Rijksmuseum Amsterdam.

Jan Bruins's farm behind Noordhoek, which was called the Poespas Kraal, produced vegetables and hay. At the same time Bruins also provided transport services with his wagons, of which a few can be seen standing in the yard. The location of the Poespas Kraal, about 9 kilometres inland to the south-east of Hout Bay, is shown on the maps on sheet 193. The water-colour originates from the Gordon Atlas in the *Rijksmuseum*, Amsterdam.

blad / sheet 173:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.48.

Opgenomen door ordre van de Gouv:r van de Graaff tot een generale Caart der Situatie van de Steede de Caap tot aan Baij-Fals in den Jaare 1788 :
Surveyed on the orders of Governor van de Graaff for [the compilation of] a general Map of the Situation of the Settlement at the Cape as far as False Bay in the Year 1788 :

Kaart van de Hout-Baij en Aangelegen Situatie van het Defilee [...].

Chart of Hout Bay and Adjoining Situation of the Passage [...].

Schaalstok van 1500 Rynl: Roeden of Een Holl. Uur = [ca. 1 : 21.700].
Scale-bar of *1500 Rynl: Roeden of Een Holl. Uur* = [approximately 1 : 21,700].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 69 x 48 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 69 x 48 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

Verklaringen: [rechtsonder] vervolg van de titel :
Explanations: [lower right] continuation of the title :

Strekkende tussen het gebergte van / deese Baaij tot na de Caap de Goede Hoop.

Bij het noordelijk uiteinde van de vallei met de weg naar Kaapstad is op deze anonieme deelkaart voor Van de Graaffs topografische overzichtskaart de houthakkerspost aangegeven en even ten oosten daarvan een 'Silver Mijn', een van de plaatsen nabij de Houtbaai waar dit edelmetaal aan het eind van de zeventiende eeuw werd gevonden; zie ook blad 174 boven.

On this anonymous section map for Van de Graaff's general topographical map the woodcutters' post is shown at the far end of the valley with the road to Cape Town, and just to the east of it a 'Silver Mine', one of the places near Hout Bay where this precious metal was found at the end of the seventeenth century; see also sheet 174 above.

blad 172 boven / sheet 172 above:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.49.

[Dominicus Michel Barbier, toegeschreven, ca. 1788] :
[Dominicus Michel Barbier, attributed, c. 1788] :

[Kaart van de Houtbaai].

[Map of Hout Bay].

Schaalstok van 600 Roeden = [ca. 1 : 19.800].
Scale-bar of *600 Roeden* = [approximately 1 : 19,800].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 34 x 56 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 34 x 56 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Verklaringen: [rechtsonder] een aantekening :
Explanations: [lower right] a note :

Oostelijk gebergte alwaar een Batterij wilde aanleggen – vide nevens leg:d stukje gequot:d Aa.

Op deze eveneens door Barbier getekende kaart noteerde Van de Graaff dat hij tegenover de nog bestaande batterij aan de overzijde van de baai een tweede wilde aanleggen. Dit is tijdens zijn ambtsperiode niet uitgevoerd. Commissaris-generaal Abraham Josias Sluysken (1793-1795), die bij zijn aankomst de defensie van de Kaap in een wegens alle bezuinigingen uiterst verwaarloosde toestand aantrof, liet in 1794 onder meer drie batterijen in de Houtbaai opwerpen, die hij Sluysken, Gordon (Gilquin was inmiddels gerepatrieerd) en Klein Gibraltar noemde; zie ook de bladen 174 onder en 175 boven. De laatste was voorheen Batterij Gilquin en is nu bekend als West Fort. Aan de overzijde liggen tegenwoordig nog de restanten van de door de Britten in 1796 opgeknapte Batterij Gordon, nu East Fort.

On this map, also drawn by Barbier, Van de Graaff noted that he wished to build a second battery on the other side of the bay opposite the one still existing. This did not happen during his term of office. Commissioner-General Abraham Josias Sluysken (1793-1795), who on his arrival found the defences of the Cape in an utterly neglected state due to all the economies, had three batteries erected in Hout Bay in 1794. He named these Sluysken, Gordon (Gilquin had meanwhile returned home) and Klein Gibraltar; see also sheets 174 below and 175 above. The last mentioned was formerly the Gilquin Battery, and is now known as West Fort. On the other side at present there are still the remains of the Gordon Battery, now East Fort, which the British restored in 1796.

174

blad 174 boven / sheet 174 above:

Nationaal Archief, 4.VEL 813.

[Gabriel Müller, 1686] :

Model van een Bergwerck off mijne.

Model of a Mine.

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : ms op papier, 42 x 54 cm.
1 map : ms on paper, 42 x 64 cm.

Verklaringen: [rechts] een legenda bij de letters A t/m R en een beschrijving :
Explanations: [right] a key to the letters A to R and a description :

A. D'Eerste ofte daghschagt.
B. De tweede schagt.
C. D'Derde schagt.
D. De soole ofte gront vande schagt anders genaamt Het vuloort.
E. 'T Velt oort, op den hooft ader voortgedreven.
F. D'Uijtgangh ofte mont logh van de galderije.
G. De galderije selffs.
H. I. Drie accidentale Lenckoorten op de sijden van de galderije op toevallige aderen voortgedreven.
K. L. Drie accidentale Lenckoorten op de sijden van de galderije op toevallige aderen voortgedreven.
M. N. Drie accidentale Lenckoorten op de sijden van de galderije op toevallige aderen voortgedreven.
O. Strossen.
P. Strossen.
Q. Strossen.
R. Strossen.

Tot de schagten A.B.C. werden vereijscht, in een etmaal ses duijtsche persoonen en 27 slaven, soo langh de galderije niet g'opent is, maar die g'opent zijnde 18 d:o slaven.
Tot D:D: werden vereijscht in een etmaal ses duijtsche persoonen om d'aders inde diepte naar te volgen.
Tot E ses duijtsche persoonen om de hooft ader na te volgen en mineraal te winnen.
Tot H.I.K.L.M.N. werden gerequireert voor ijder oort 6 duijtse personen en 18 slaven in een etmaal, om den accidentalen gangh voort te setten.
Ende bijaldien den ader off gangh 't zij toevallende, ofte hooft ader rijck en bruijckbaar is, soo werden van dage tot inde diepte off in de put, stoepen, ofte strossen, d'een boven d'ander gemaackt, ongevaar 2 Hollantsen vadem van den ander, alwaar op eenen strosse 6 duijtsche persoonen in een etmaal, als ijder schicht 2. cunnen arbeijden, soodanig als hier per de letters O.P.Q. en R. werd aangewesen.

Hoewel deze schets op verzoek van Simon van der Stel door de 'berghopman' (mijnopzichter, mijningenieur) Müller als algemeen model voor een mijn in exploitatie werd gemaakt, geeft de opzet ervan ook een voorbeeld van de wijze waarop indertijd op veelbelovende locaties naar waardevolle ertsen werd gezocht. Van der Stel leidde met dit doel in 1685 persoonlijk een exploratietocht naar de Koperbergen in Namaqualand, waarvan de kaart op de bladen 244-245 verslag doet. Ook het Kaaps Schiereiland werd onderzocht op ertsen en op enkele plekken werd hier zilver gevonden, zoals nabij de Houtbaai (blad 173 boven). Een ander voorbeeld is de zilvermijn bij Witteboomen, nabij Constantia, die vermoedelijk in 1685 werd geopend door een ploeg Europese mijnwerkers onder leiding van de berghopman Frederick Mathias van Werlinghof (Berlinghof, Berlinckhoff). Vanwege de teleurstellende opbrengsten werd deze al in 1686 weer gesloten, waarna Van Werlinghof, die overigens ook mede de Koperbergen had onderzocht, met zijn mannen werd doorgezonden naar Oost-Indië om in de goudmijnen van Silida op Sumatra's westkust te gaan werken; zie hiervoor Deel III: *Indische Archipel en Oceanië*. De huidige naam Silvermine Nature Reserve herinnert nog aan de voormalige zilvermijnen op dit deel van het Kaaps Schiereiland.

Although this sketch was made by the *berghopman* (mine overseer, mining engineer) Müller at the request of Simon van der Stel as a general model for a mine in use, its layout also gives an example of the manner in which promising locations were explored for valuable ores at at that time. With this aim, in 1685 Van der Stel in person led an expedition to investigate the Koperberg Hills in Namaqua Land, and the map on sheets 244-245 represents a report on this. The Cape Peninsula was also explored for ores, and in several places there silver was found, such as near Hout Bay (sheet 173 above). Another example is the silvermine at Witteboomen, near Constantia, which presumably was opened in 1685 by a team of European mine workers led by the mining engineer Frederick Mathias van Werlinghof (Berlinghof, Berlinckhoff). When the results failed to meet expectations the mine was closed again in 1686, whereupon Van Werlinghof, who earlier had also joined in investigating the Koperberg Hills, with his men was sent on to the East Indies to work on the gold mines of Silida on the west coast of Sumatra; for this, see Volume III: *Malay Archipelago and Oceania*. The present name of Silvermine Nature Reserve is a reminder of the former silvermines in this part of the Cape Peninsula.

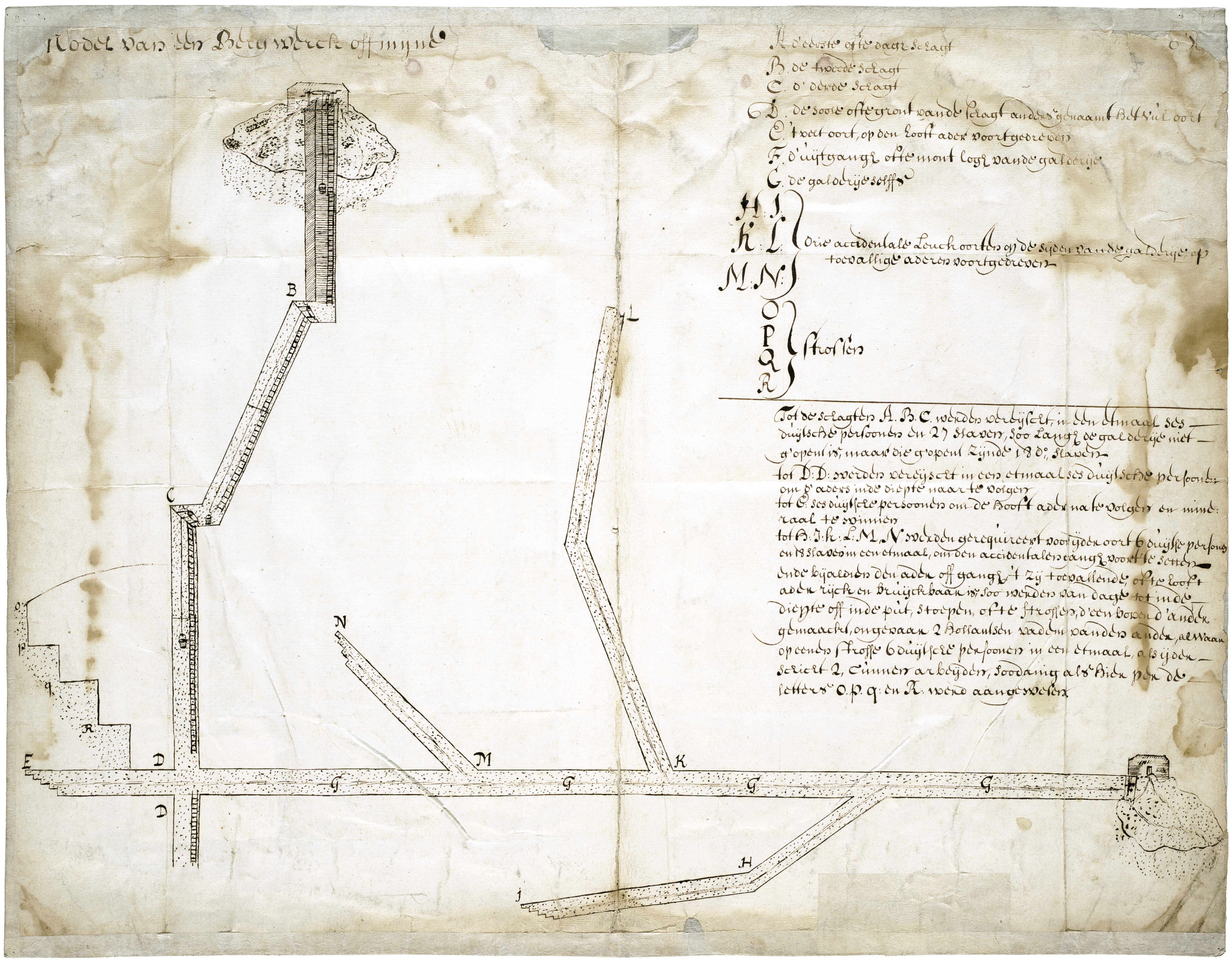

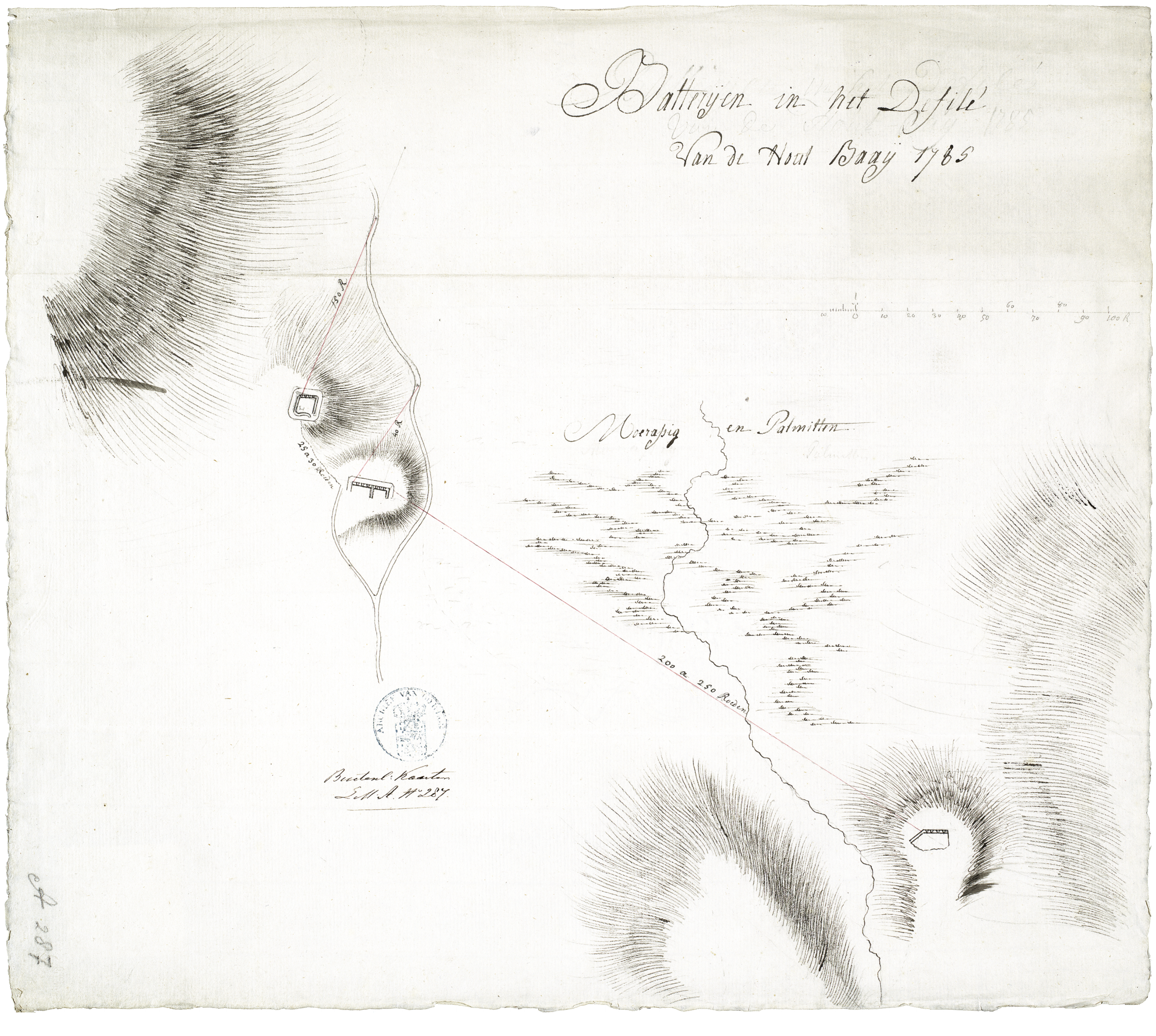

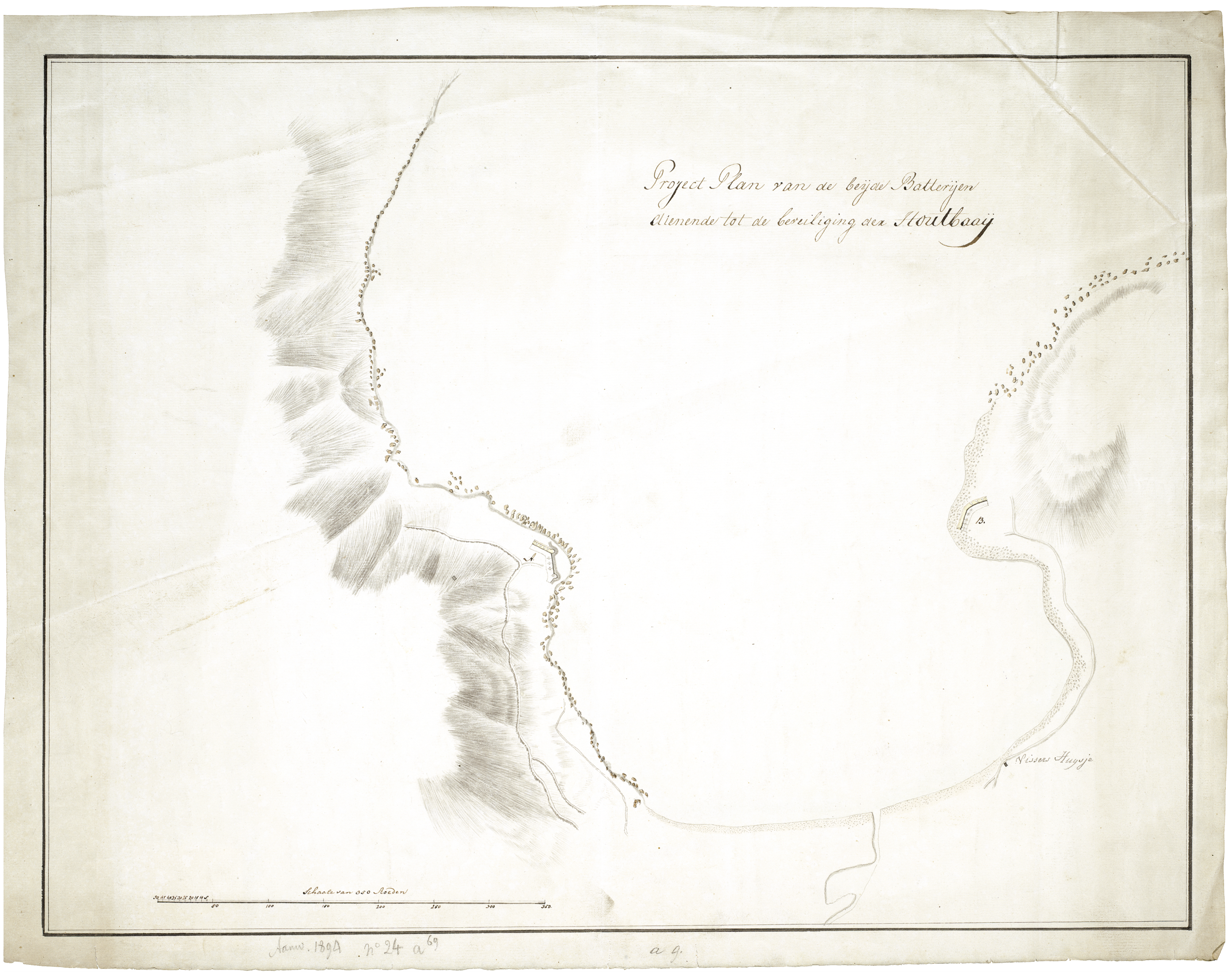
Project Plan van de beijde Batterijen
dienende tot de beveiliging der Houtbaaij
B.
Vissers Huysje
Schaale van 350 Roeden
50
100
150
200
250
300
350.
Aanw. 1894 n°24 a69
a 9.

blad 174 onder / sheet 174 below:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.78.

[Dominicus Michel Barbier, toegeschreven], 1785 :
[Dominicus Michel Barbier, attributed], 1785 :

Batterijen in het Defilé / Van de Hout Baaij 1785.

Batteries in the Passage / From Hout Bay 1785.

Schaalstok van 100 R = [ca. 1 : 400].
Scale-bar of *100 R* = [approximately 1 : 400].

1 kaart : ms op papier, 39 x 44 cm.
1 map : ms on paper, 39 x 44 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

Vergelijk de situatiekaart op blad 170 voor de ligging van de in 1781 opgeworpen batterijen aan de noordkant van het 'defilé' – de passage – in de weg van de Houtbaai naar Kaapstad, die hier in het groot zijn getekend. De kleine versterking rechtsonder zou dan de Redoute Conway zijn.

Compare the situation map on sheet 170 for the position of the batteries erected in 1781 on the northern side of the *defilé* (passage) on the road from Hout Bay to Cape Town, which are drawn here in greater detail. The small fort on the lower right would then be the Conway Redoubt.

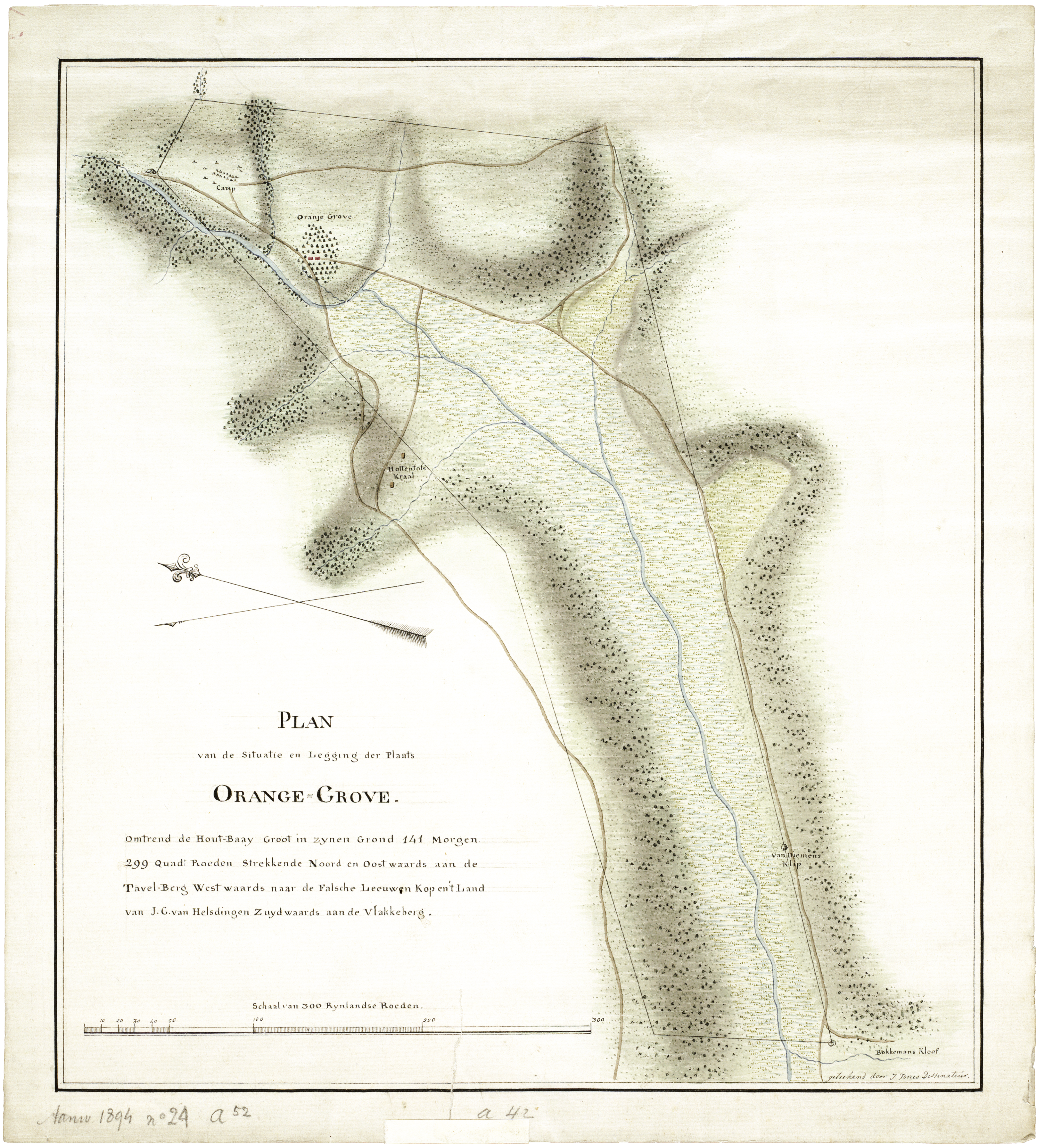
Camp
Orange Grove
Hottentots Kraal
Van Diemens Klip
Bokkemans Kloof
PLAN
van de Situatie en Legging der Plaats
ORANGE=GROVE.
Omtrend de Hout-Baay Groot in zynen Grond 141 Morgen.
299 Quad.t Roeden Strekkende Noord en Oost waards aan de
Tavel=Berg West waards naar de Falsche Leeuwen Kop en't Land
van J.G. van Helsdingen Zuydwaards aan de Vlakkeberg.
Schaal van 300 Rynlandse Roeden.
10
20
30
40
50
100
200
300
geteekend door J. Jones Dessinateur.
Aanw. 1894 n°24 a52
a 42

blad 175 boven / sheet 175 above:

Nationaal Archief, 4.JSF 69.

[Anoniem, ca. 1788] :
[Anonymous, c. 1788] :

Project Plan van de beijde Batterijen / dienende tot de beveiliging der Houtbaaij.

Project Plan for the two Batteries / serving for the defence of Hout Bay.

Schaalstok van 350 Roeden = [ca. 1 : 7.400].
Scale-bar of *350 Roeden* = [approximately 1 : 7,400].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 41 x 53 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 41 x 53 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder
Orientation: north is lower right.

blad 175 onder / sheet 175 below:

Nationaal Archief, 4.JSF 52.

Geteekend door J. Jones Dessinateur, [1803-1806] :
Drawn by J. Jones Draughtsman, [1803-1806] :

Plan / van de Situatie en Legging der Plaats / Orange=Grove. / Omtrend de Hout-Baay [...].

Plan / of the Situation and Layout of the Farm / Orange Grove. / near Hout Bay [...].

Schaalstok van 300 Rynlandse Roeden = [ca. 1 : 6.270].
Scale-bar of *300 Rynlandse Roeden* =
[approximately 1 : 6,270].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 37 x 33 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 37 x 33 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [linksonder]vervolg van de titel :
Explanations: [lower left] continuation of the title :

Groot in zynen Grond 141 Morgen / 299 Quad:t Roeden Strekkende Noord en Oostwaards aan de / Tavel= Berg Westwaards naar de Falsche Leeuwen Kop en 't Land / van J.G. van Helsdingen Zuydwaards aan de Vlakkeberg.

Deze kadastrale opneming van de boerderij Orange-Grove, in de huidige Oranjekloof tussen Houtbaai en Kaapstad, werd door de voormalige cadet-bombardier Josephus Jones waarschijnlijk gemaakt in de tijd van gouverneur Jan Willem Janssens (1803-1806), aangezien in die periode zijn aanstelling als 'dessinateur' plaatsvond. De naam van de boerderij lijkt enigszins gewaagd voor die anti-orangistische periode van de Bataafse Republiek, maar stamt wellicht uit de eerste Britse bezetting (1795-1803).

This cadastral survey of the Orange-Grove farm, in the present Oranje Kloof between Hout Bay and Cape Town, was made by the former Cadet Gunner Josephus Jones probably in the time of Governor Jan Willem Janssens (1803-1806), seeing that his appointment as *dessinateur* took place in that period. The name of the farm seems a little daring for the anti-Orangeist period of the Batavian Republic, but may well date from the first occupation by the British in 1795-1803.